

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

2020 YILI HUBUBAT SEKTÖR RAPORU

**ANKARA
2021**

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1. DÜNYADA DURUM	2
1.1. Hububat	2
1.1.1. Buğday	3
1.1.2. Arpa.....	7
1.1.3. Çavdar	9
1.1.4. Yulaf.....	10
1.1.5. Mısır.....	11
1.1.6. Çeltik-Pirinç	14
2. TÜRKİYE’DE DURUM	19
2.1. Hububat	19
2.1.1. Buğday	20
2.1.2. Arpa.....	23
2.1.3. Yulaf	24
2.1.4. Çavdar	24
2.1.5. Mısır.....	25
2.1.6. Çeltik-Pirinç	28
2.2. Türkiye Mamul Madde ihracatı	31
3. TEŞEBBÜSÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ	33
3.1. 2020 Yılı Hububat Alım Politikaları.....	33
3.2. 2020 Yılı Mısır Alım Politikaları.....	34
3.3. 2020 Yılı Çeltik Alım Politikaları	36
4. LİSANSLI DEPOCULUK.....	37
4.1. Lisanslı Depoculuk Kapsamındaki Ürünler	38
4.2. Lisanslı Depoculuğun Muafiyet ve Avantajları	38
4.3. Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB).....	39
4.4. Yetkili Sınıflandırıcılar.....	40
4.5. Referans Yetkili Sınıflandırıcılar.....	40
4.6. Lisanslı Depoculuk ve TMO	40
4.6.1. Sistemin Tanımı	40
4.6.2. Sistemin Başlıca Faydaları	40
4.6.3. Lisanslı Depoculuğun Gelişim Sürecinde TMO’nun Yeri	40
4.6.4. Lisanslı Depoculuk ve TMO’nun Depo Yapım Hamlesi	42

1.DÜNYADA DURUM

1.1.Hububat

Hububat üretimi, temelde mısır üretimindeki artış nedeniyle 2020/21 döneminde önceki dönemin yaklaşık %2 üzerinde 2,2 milyar ton seviyesindedir. Hububat ürünlerinde buğday, mısır, arpa, yulaf, çavdar üretiminde artış kaydedilmiştir.

Tablo 1. Dünya Hububat Bilgileri (Milyon Ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Üretim	1.879	1.829	2.043	2.092	2.058	2.187	2.142	2.139	2.185	2.226
Tüketim	1.862	1.841	1.956	2.045	2.013	2.126	2.152	2.164	2.190	2.235
Ticaret	274	271	310	322	346	353	369	364	395	416
Stok	431	420	506	553	598	658	648	625	617	609

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

Küresel hububat üretimindeki artış; özellikle buğday ve mısır üretimindeki artıştan kaynaklanmaktadır. Rusya, Kazakistan, Kanada, ABD, Brezilya, Avustralya gibi hububat üreticisi ülkelerde üretim artarken, AB, Ukrayna ve Arjantin gibi ülkelerde üretimde düşüş kaydedilmiştir.

Arz artışı, özellikle buğdayın yemlik olarak kullanımındaki artıştan ve mısırın endüstriyel kullanımının devam etmesinden kaynaklanmıştır. Üretimdeki artışla birlikte değerlendirildiğinde tüketim artışı bir miktar dengelenmektedir.

Dünya stoklarındaki düşüş, esas olarak mısırdaki en az sekiz yıldan beri devam eden düşüşten kaynaklanmıştır. Buğday stoklarındaki rekor artışla bir miktar dengelenmiştir. Dünya ticareti de 2020/21 döneminde yeni bir zirveye ulaşarak bir önceki döneme göre 21 milyon ton artışla 416 milyon tona ulaşmıştır.

Tablo 2. Dünya Hububat Üretim Miktarları (Milyon Ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Buğday	701	659	718	732	740	757	763	732	762	774
Mısır	907	901	1.032	1.061	1.023	1.132	1.090	1.129	1.125	1.140
Arpa	134	131	145	144	150	148	145	139	156	159
Yulaf	23	21	24	23	22	24	24	22	23	26
Çavdar	13	14	17	15	13	13	13	11	13	15
Diğer**	101	103	107	117	111	112	105	105	106	112
Dünya	1.879	1.829	2.043	2.092	2.058	2.189	2.139	2.141	2.185	2.226

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, (**) Sorgum, Darı, Triticale ve Karma Hububat

1.1.1.Buğday

Tablo 3. 2019 ve 2020 Yılları Dünya Buğday Ekiliş ve Üretimi

Ülkeler	Ekim Alanı (Milyon Ha)					Üretim (Milyon Ton)				
	2019/20		2020/21*		2019/20 Dönemine Göre Değişim % (±)	2019/20		2020/21*		2019/20 Dönemine Göre Değişim % (±)
	Ekiliş	Toplam içindeki payı (%)	Ekiliş	Toplam içindeki payı (%)		Üretim	Toplam içindeki payı (%)	Üretim	Toplam içindeki payı (%)	
BDT	50,4	23,0	52,3	23,0	4,0	130,0	17,0	140,0	18,0	8,0
Çin	23,7	11,0	23,8	11,0	0,0	133,6	18,0	134,3	17,0	1,0
AB	26,0	12,0	22,8	10,0	-12,0	155,0	20,0	124,5	16,0	-20,0
Hindistan	29,9	14,0	33,6	15,0	12,0	103,6	14,0	107,9	14,0	4,0
ABD	15,1	7,0	14,9	7,0	-1,0	52,6	7,0	49,7	6,0	-6,0
Kanada	10,0	5,0	10,0	4,0	0,0	32,7	4,0	35,2	5,0	8,0
Avustralya	10,2	5,0	13,0	6,0	27,0	15,2	2,0	33,3	4,0	119,0
Pakistan	8,7	4,0	8,8	4,0	1,0	24,3	3,0	25,2	3,0	4,0
Türkiye	6,8	3,0	6,9	3,0	1,0	19,0	2,0	20,5	3,0	8,0
Dünya	217,2	100,0	224,7	100,0	3,0	762,0	100,0	774,3	100,0	2,0

Kaynak: TÜİK, IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

Dünya buğday ekim alanları 2020/21 döneminde 225 milyon hektarla bir önceki yılın %3 üzerinde gerçekleşmiştir. Ülkeler içinde buğday ekim alanı BDT, Hindistan, Avustralya'da artarken, diğer ülkelerde düşüş göstermiştir. Ortalama verimin bir önceki yıla göre biraz daha düşük olduğu gözlenmiştir. 2020/21 döneminde verim 3,45 ton/ha gerçekleşmiş olup küresel buğday üretimi, bir önceki döneme göre yaklaşık 12 milyon ton artarak 774 milyon ton olmuştur.

Hasat edilen alanlardaki artışla birlikte bu üretim seviyesi buğdayda son dönemlerde kaydedilen en yüksek üretim rakamıdır. Bu artış Avustralya, BDT ülkeleri ve Hindistan'daki üretim artışlarına ek olarak, Kanada ve Çin'de de üretimin ortalamanın üzerinde olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4. Dünya Buğday Verileri (Milyon Ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Üretim	701	659	718	732	740	757	763	732	762	774
Ticaret	147	142	157	153	166	177	176	168	184	189
Tüketim	704	679	698	716	720	736	740	738	743	763
Stok	191	172	192	208	227	248	271	265	278	289

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

Dünya üretimi 2020/21 döneminde %2 artışla 774 milyon ton olurken küresel buğday tüketimi geçtiğimiz döneme göre 20 milyon ton artarak 763 milyon ton olmuştur. Çin'de artan buğday tüketimi ABD'deki düşüşle bir miktar dengelenmiştir. Dünyada yem kullanımı da 12 milyon ton artışla son yılların en yüksek seviyesi olan 148 milyon tona ulaşmıştır. Dünya mısır ve arpa fiyatlarındaki artışla birlikte buğday kullanımına olan talep bu artışta etkili olmuştur.

2020/21 döneminde küresel buğday ticareti özellikle Çin ve Pakistan tarafından yapılan ithalatla desteklenerek geçtiğimiz yıla göre 5 milyon ton artışla 189 milyon ton olmuştur. Pakistan'ın ithalatı 3 milyon tona, Çin'in 2020/21 dönemi ithalatı ise 10 milyon tona çıkmıştır.

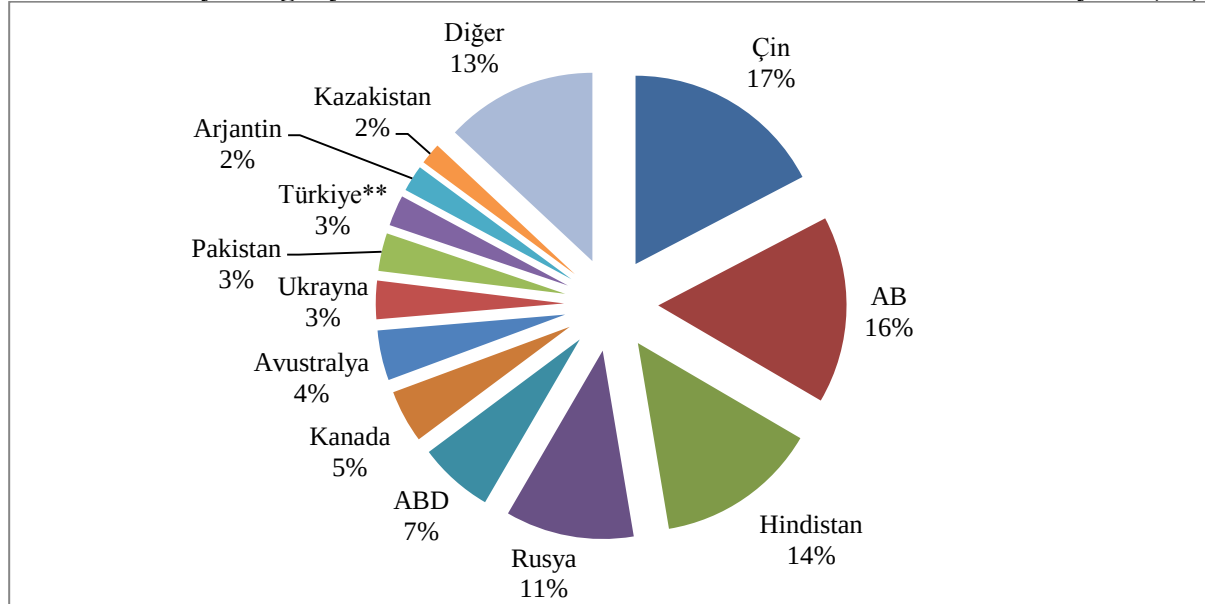
2020/21 döneminde dünya buğday stokları 11 milyon ton artışla 289 milyon ton seviyesine gelmiş, son yılların en yüksek kapanış stoku kaydedilmiştir. AB ve ABD'nin artan stokları Çin'deki azalışla bir miktar dengelenmiştir. Artan yem kullanımından dolayı Çin'in stoklarında bir miktar düşüş olmuştur.

Tablo 5. Dünya Buğday Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018 /19	2019 /20	2020 /21*
Çin	118,6	122,5	123,7	128,3	132,6	133,3	134,3	131,4	133,6	134,3
AB	138,1	132,6	143,2	156,1	159,6	144,2	151,4	137,7	154,9	124,5
Hindistan	86,9	94,9	93,5	95,9	86,5	86,0	98,5	99,7	103,6	107,9
Rusya	56,2	37,7	52,1	59,1	61,0	72,5	85,1	71,7	73,6	85,4
ABD	54,2	61,3	58,1	55,1	56,1	62,8	47,4	51,3	52,6	49,7
Kanada	25,3	27,2	37,6	29,4	27,6	32,1	30,0	32,2	32,3	35,2
Avustralya	29,9	22,9	25,3	23,7	22,3	31,8	21,2	17,3	15,2	33,3
Ukrayna	22,3	15,8	22,3	24,7	27,3	26,8	27,0	25,1	29,2	25,5
Pakistan	24,2	23,3	24,2	26,0	25,5	25,6	26,6	25,5	24,4	25,2
Türkiye**	21,8	20,1	22,1	19,0	22,6	20,6	21,5	20,0	19,0	20,5
Arjantin	14,5	8,0	9,2	13,9	11,3	18,4	18,5	19,5	19,8	17,6
Kazakistan	22,7	9,8	13,9	13,0	13,7	15,0	14,8	13,9	11,5	14,3
Diğer	86,3	82,9	92,8	87,8	92,9	87,9	86,7	86,9	92,3	100,9
Dünya	701,0	659,0	718,0	732,0	739,0	757,0	763,0	732,2	762,0	774,3

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

2020/21 döneminde buğday üretimi Çin, Hindistan, Rusya, Ukrayna, Kanada, Avustralya ve Kazakistan'da bir önceki döneme kıyasla artarken; olumsuz hava koşullarından dolayı AB, ABD, Ukrayna ve Arjantin'de düşüş göstermiştir.

Grafik 1. Dünya Buğday Üretiminde Önemli Üretici Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2021

2020/21 dönemi buğday üretiminde dünyada ilk sırada %17'lik pay ile Çin yer alırken bunu %16 ile AB ve %14 ile Hindistan takip etmektedir. Türkiye, dünya buğday üretiminin %3'ünü gerçekleştirmekte olup buğday üretiminde dünyada onuncu sıradadır.

Tablo 6. Ülkeler Bazında Dünya Buğday İhracatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Rusya	21,6	11,2	18,6	22,4	25,5	27,8	41,3	35,7	34,2	38,9
AB	17,4	23,5	32,3	35,7	35,1	27,6	23,6	23,6	38,6	29,4
ABD	28,6	27,5	32,0	23,2	21,1	28,7	24,7	25,5	26,3	26,8
Kanada	17,5	19,6	23,5	23,9	21,7	20,2	21,9	24,3	24,5	26,7
Avustralya	24,7	18,6	18,6	16,6	16,2	22,6	13,9	9,0	9,1	20,5
Ukrayna	5,4	7,1	9,6	11,2	17,4	18,1	17,0	16,0	21,1	17,0
Arjantin	13,0	3,7	2,3	5,3	9,6	13,9	12,9	12,5	13,8	11,8
Türkiye**	3,9	4,2	4,9	5,0	5,7	7,0	7,4	7,5	7,6	7,5
Kazakistan	11,1	7,2	8,4	5,7	7,4	7,4	8,4	8,8	6,7	7,4
Dünya	146,5	141,9	156,5	153,1	166,2	176,7	176,4	168,3	184,2	189,3

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (mamul maddenin buğday karşılığı yıllık olarak dâhil edilmiştir) (**)

2020/21 döneminde 38,9 milyon tonluk buğday ihracatı ile ilk sırada Rusya yer almaktadır. Rusya'yı sırasıyla AB, ABD, Kanada ve Avustralya takip etmektedir. Rusya'nın tahıl ihracat kotası ve buğdayda ihracat vergisi uygulamasıyla pazarlama döneminin sonuna doğru ihracatında bir miktar yavaşlama olmuştur. AB'nin 2020/21 dönemi buğday ihracatının geçen döneme göre yaklaşık %24 azalışında üretim düşüşü ve Avrupa'nın pek çok ülkesinde koronavirüs vakaları nedeniyle uygulanan karantina etkili olmuştur. Avustralya'da ise iki katına çıkan üretim ihracatta da artışa neden olmuştur.

Tablo 7. Ülkeler Bazında Dünya Buğday İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Mısır	11,6	8,2	10,1	11,1	12,2	11,3	12,4	12,4	12,7	12,9
Endonezya	6,5	7,2	7,5	7,4	10,3	10,2	10,8	10,9	10,4	10,4
Çin	3,0	3,3	6,8	2,2	3,6	4,8	3,9	3,3	6,8	10,1
Türkiye**	4,8	3,7	4,1	5,3	4,4	4,3	5,2	5,8	9,8	9,8
Filipinler	4,0	3,6	3,5	5,0	5,0	5,8	6,2	7,7	7,0	7,0
Bangladeş	1,9	2,7	3,4	3,6	4,6	5,6	6,5	5,0	7,2	6,9
Brezilya	7,3	7,6	7,1	5,5	6,7	7,4	7,0	7,0	7,2	6,8
Cezayir	6,3	6,5	7,5	7,4	8,2	8,5	8,2	7,8	7,2	6,3
Fas	3,0	3,9	4,0	4,0	4,4	5,2	3,7	4,2	4,8	6,0
Japonya	5,8	6,3	6,1	5,9	5,9	6,1	6,0	5,8	5,8	5,9
Dünya	146,5	141,9	156,5	153,1	166,2	176,7	176,4	168,3	184,2	189,3

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (mamul maddenin buğday karşılığı yıllık olarak dâhil edilmiştir) (**)

2020/21 döneminde 13 milyon tonluk buğday ithalatıyla ilk sırada Mısır yer almaktadır. Bunu sırasıyla Endonezya ve Çin takip etmektedir. Ülkelerin son 10 yıllık ithalat hareketine bakıldığında, buğday ithalatında genellikle artış gerçekleştiği görülmektedir. 2020/21 döneminde bazı ithalatçı ülkelerdeki üretim azalması, Covid-19 salgını ve buğdayın yemlik olarak kullanımındaki artıştan dolayı daha fazla buğdaya ihtiyaç duyulması nedenleriyle bir önceki döneme kıyasla ithalatta artış kaydedilmiştir.

Tablo 8. Dünya Makarnalık Buğday Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
AB	8,2	8,2	8,1	7,6	8,5	9,8	8,7	8,7	7,5	7,2
Kanada	4,2	4,6	6,5	5,2	5,4	7,8	5,0	5,8	5,0	6,6
Türkiye**	3,9	3,3	4,1	3,3	4,1	3,6	3,9	3,5	3,2	4,0
İtalya	3,9	4,2	3,9	3,9	4,2	5,0	4,2	4,1	3,8	3,8
Cezayir	2,5	3,0	2,5	1,3	2,0	1,9	2,0	3,2	3,2	3,0
ABD	1,3	2,2	1,6	1,5	2,3	2,8	1,5	2,1	1,5	1,9
Hindistan	1,1	1,2	1,2	1,3	1,2	0,9	1,1	1,2	1,5	1,5
Fransa	2,1	2,4	1,8	1,5	1,8	1,7	2,1	1,8	1,5	1,3
Meksika	1,9	2,0	2,3	2,0	2,0	2,3	2,1	1,6	1,7	1,2
İspanya	0,9	0,4	0,9	0,8	0,9	1,0	1,1	1,3	0,7	0,8
Diğer	4,8	2,9	4,3	4,3	4,3	2,0	3,5	3,7	3,8	2,5
Dünya	34,8	34,4	37,2	32,7	36,7	38,8	35,2	37,0	33,4	33,8

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (mamul maddenin buğday karşılığı yıllık olarak dâhil edilmiştir) (**)

Dünyada makarnalık buğday üretiminde en büyük üretici ülkeler Kanada, İtalya ve Türkiye'dir. 2020/21 döneminde dünya makarnalık buğday üretiminin %21'i AB ülkelerinde (%11 İtalya), %20'si Kanada'da, %12'si Türkiye'de gerçekleştirilmiştir.

2020/21 döneminde ABD ve Kanada'da üretim artarken Meksika, Cezayir ve Fransa'da olumsuz hava şartlarına bağlı olarak üretim düşmüştür.

2020/21 dönemi dünya makarnalık buğday üretiminin bir önceki yıla göre %1,2 artışla 33,8 milyon ton olmuştur.

2020/21 dünya tüketim miktarı geçen yıla göre yaklaşık 1 milyon ton düşüşle 34,6 milyon ton olmuştur.

Ülkemizden gelen talebin azalmasıyla geçtiğimiz yıl 9,6 milyon ton olan dünya ticareti %10 azalışla 8,7 milyon tona düşmüştür. Tunus ve Fas'ın ithalatındaki artış, ABD ve Cezayir'deki düşüşle dengelenmiştir. Kanada'nın ihracatında da artış olmuştur.

Tablo 9: Ülkeler Bazında Dünya Buğday Verimi (Ton/Ha)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
AB	5,28	5,2	5,57	5,84	5,97	5,34	5,84	5,4	5,97	5,46
Çin	4,84	4,99	5,06	5,24	5,39	5,4	5,48	5,42	5,63	5,65
Ukrayna	3,35	2,8	3,39	3,94	3,83	4,14	4,06	3,73	4,16	3,75
Kanada	2,96	2,87	3,6	3,08	2,89	3,58	3,38	3,27	3,26	3,51
ABD	2,93	3,11	3,17	2,94	2,93	3,54	3,12	3,2	3,47	3,34
Hindistan	2,99	3,18	3,12	3,15	2,75	2,85	3,2	3,37	3,47	3,21
Rusya	2,27	1,77	2,23	2,5	2,39	2,68	3,11	2,72	2,7	2,98
Pakistan	2,72	2,69	2,79	2,82	2,78	2,78	2,94	2,85	2,81	2,86
Türkiye**	2,69	2,67	2,84	2,4	2,87	2,69	2,8	2,74	2,78	2,96
Arjantin	3,23	2,66	2,67	2,8	2,86	3,3	3,18	3,22	2,95	2,79
Avustralya	2,15	1,76	2,01	1,92	1,97	2,61	1,92	1,69	1,49	2,57
Kazakistan	1,66	0,79	1,08	1,09	1,19	1,21	1,24	1,23	1,01	1,18
Dünya	3,18	3,07	3,27	3,31	3,31	3,4	3,5	3,4	3,51	3,45

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

2020/21 dönemi dünya buğday veriminde bir önceki döneme kıyasla; AB, Ukrayna, ABD, Hindistan ve Arjantin’de düşüş meydana gelmiştir. Diğer ülkelerin buğday verimlerinde ise, bir önceki dönemden daha yüksek rakamlar göze çarpmaktadır. 2020/21 döneminde en yüksek ortalama buğday verimi AB, Çin ve Ukrayna’da gerçekleşmiştir. 2020/21 döneminde ortalama dünya buğday verimi, geçtiğimiz döneme göre %1,7 düşüşle 3,45 ton/ha olmuştur.

1.1.2.Arpa

2020/21 dönemi küresel arpa üretimi, arpa ekim alanlarının son 10 yılın en yüksek seviyesine ulaşması ve elverişli hava koşullarının desteğiyle ortalama veriminin geçen döneme kıyasla %2 artması sonucunda 2019/20 döneminin %2 üzerinde, 158,5 milyon ton rekor seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 10. Dünya Arpa Verileri (Milyon Ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Üretim	133,8	130,9	144,6	143,7	149,4	147,8	143,5	139,6	155,7	158,5
Ticaret	20,3	19,5	22,9	29,2	29,4	28,4	29,8	24,5	27,2	29,3
Tüketim	134,7	135,2	140,8	144,5	147,0	147,0	147,1	141,7	151,7	154,9
Stok	27,3	23,0	26,7	25,9	28,3	29,0	25,6	23,7	27,8	31,4

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

2020/21 döneminde dünya genelinde arpa ticareti, bir önceki döneme kıyasla %8, kapanış stokları ise %13 artış göstermiştir. Son iki dönemde üretimin önceki dönemlere kıyasla ciddi bir artış göstermesi ve tüketimin üretim kadar artmamış olması neticesinde dünya kapanış stokları bu dönem tarihteki en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Son 10 yıla bakıldığında dünya arpa üretiminin %18 artışla 158,5 milyon tona, dünya ticaretinin ise %44 artışla 29 milyon tona ulaştığı gözlenmektedir.

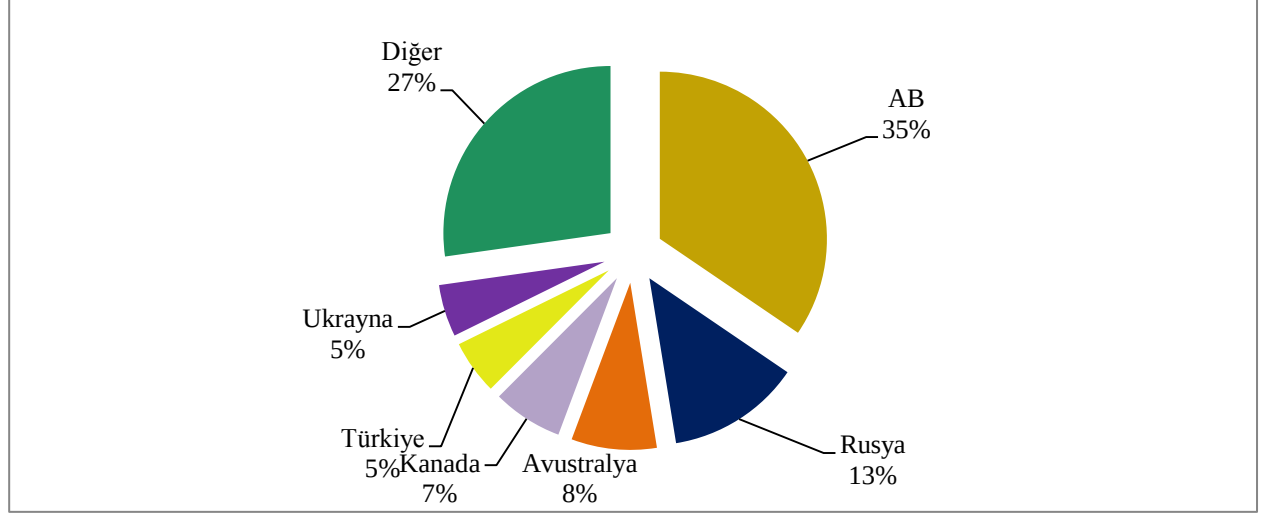
Tablo 11. Dünya Arpa Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018 /19	2019 /20	2020 /21*
AB	52,0	54,7	59,5	60,5	61,4	59,5	58,6	56,3	63,4	54,7
Rusya	16,9	14,0	15,4	20,0	17,1	17,5	20,2	16,7	19,9	20,5
Avustralya	8,2	7,5	9,2	8,6	9,0	13,5	9,3	8,8	9,0	13,1
Kanada	7,9	8,0	10,2	7,1	8,2	8,8	7,9	8,4	10,4	10,7
Türkiye**	7,6	7,1	7,9	6,3	8,0	6,7	7,1	7,0	7,6	8,3
Ukrayna	9,1	6,9	7,6	9,4	8,7	9,9	8,7	7,6	9,5	8,0
Arjantin	4,1	5,2	4,7	2,9	4,9	3,3	3,7	5,1	3,8	4,5
Kazakistan	2,6	2,6	1,5	2,5	2,4	2,7	3,2	3,3	4,0	3,8
ABD	3,4	4,8	4,7	4,0	4,8	4,4	3,1	3,3	3,8	3,6
Diğer	22,2	20,1	24,0	22,3	24,8	21,4	21,8	23,1	24,3	31,3
Dünya	134,0	130,9	144,6	143,7	149,4	147,8	143,5	139,6	155,7	158,5

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, (**) TÜİK

Önemli ihracatçı ülkelerden Rusya (%3), Kanada (%3), Arjantin (%18) ve Avustralya'nın (%45) üretiminde 2019/20 dönemine göre artış, AB (-%14), Ukrayna (-%16) ve Kazakistan'da (-%5) ise düşüş yaşanmıştır.

Grafik 2. Dünyada Önemli Arpa Üretici Ülkelerin Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2021

Dünya arpa üretiminin %35'ini karşılayan AB'nin en önemli üretici ülkeleri Fransa, Almanya ve İspanya'dır. Bu 3 ülke, 2020/21 döneminde toplam 32 milyon ton ile AB arpa üretiminin yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır.

Dünyanın ikinci en büyük arpa üreticisi %13 pay ile Rusya'dır. Dünya üretiminin %5'ini karşılayan Ukrayna ise 2020/21 döneminde ülkeler bazında dünyanın en büyük 3. arpa ihracatçısı konumundadır.

Tablo 12. Ülkeler Bazında Dünya Arpa Verimi (Ton/Ha)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
AB (28)	4,3	4,4	4,8	4,9	5,0	4,8	4,9	4,6	5,2	4,8
Arjantin	3,6	3,0	3,9	3,3	4,0	3,8	4,0	4,8	3,4	4,1
ABD	3,7	3,7	3,9	3,9	3,7	4,2	3,9	4,2	4,2	4,2
Kanada	3,3	2,9	3,8	3,3	3,5	3,9	3,7	3,5	3,8	3,8
Ukrayna	2,5	2,1	2,3	3,0	2,9	3,2	3,3	3,0	3,4	3,4
Türkiye**	2,7	2,6	2,9	2,3	2,9	2,5	2,7	2,7	2,7	2,9
Rusya	2,2	2,0	1,9	2,3	2,1	2,2	2,6	2,1	2,4	2,5
Avustralya	2,2	2,1	2,4	2,1	2,2	2,8	2,3	2,2	2,2	3,0
Kazakistan	1,7	0,9	1,4	1,3	1,3	1,7	1,6	1,6	1,3	1,3
Dünya	2,7	2,7	2,9	2,9	3,0	3,1	3,1	2,9	3,1	3,1

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, (**) TÜİK

Tablo 13. Ülkeler Bazında Dünya Arpa İhracatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
AB	3,1	5,0	5,7	9,5	10,8	5,7	5,8	4,9	7,9	7,3
Rusya	3,2	3,5	2,7	5,3	4,2	2,9	5,9	4,6	4,5	5,1
Avustralya	5,3	5,8	6,4	5,5	4,9	8,9	7,3	3,8	3,0	4,6
Ukrayna	2,2	2,5	2,5	4,4	4,4	5,3	4,3	3,6	5,0	4,3
Arjantin	3,1	3,2	2,8	1,6	2,6	2,9	2,7	3,3	3,0	3,0
Dünya	20,3	19,5	22,9	29,2	29,4	28,4	29,8	24,5	27,2	29,3

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*)Tahmin

2020/21 döneminde Rusya (+%13) ve Avustralya (+%53) ihracatı üretimdeki artışa bağlı olarak geçen döneme kıyasla yükselmiştir. Buna karşılık, Ukrayna'nın ihracatı rekoltenin azalması neticesinde %14 düşüş göstermiştir. Küresel arpa ihracatının %57'si, AB, Rusya ve Ukrayna tarafından gerçekleştirilmiştir.

Son 10 yılda dünya ihracatında AB ve Karadeniz menşeli ürünlerin payı artarken Avustralya ve Arjantin'in rakamlarının yıldan yıla dalgalandığı görülmektedir.

Tablo 14. Ülkeler Bazında Dünya Arpa İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018 /19	2019 /20	2020 /21*
Çin	2,3	2,1	4,3	8,9	6,5	7,6	8,7	5,2	5,5	9,0
S.Arabistan	8,6	8,2	9,0	8,2	11,2	8,1	7,9	6,6	6,7	6,2
İran	1,2	1,6	0,8	2,2	1,7	1,2	3,2	3,3	2,3	1,3
Japonya	1,2	1,4	1,3	1,2	1,1	1,2	1,3	1,1	1,3	1,2
Libya	0,1	0,3	0,7	0,9	1,1	1,5	0,5	0,7	0,9	1,2
Ürdün	0,6	0,8	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	1,0	0,4	1,0
Fas	0,1	0,4	0,4	0,8	0,4	0,4	0,4	0,2	1,0	0,8
Tunus	0,5	0,6	0,4	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,8	0,8
Türkiye**	-	0,3	0,1	0,8	-	0,1	0,8	0,3	0,9	0,7
Dünya	20,3	19,5	22,9	29,2	29,4	28,4	29,8	24,5	27,2	29,3

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, (**) TÜİK

2020/21 döneminde küresel arpa ithalatının %52'si Suudi Arabistan ve Çin tarafından gerçekleştirilmiştir.

Dünyanın en önemli arpa ithalatçısı Suudi Arabistan'dır. Ancak son dönemde arpa ithalatında azalma olduğu görülmektedir. Onu takip eden Çin'in arpa ithalatı son 10 yılda 3 kat, geçen döneme kıyasla ise %64 artışla 9 milyon ton seviyesine ulaşmış ve ithalatçılar sıralamasında birinciliğe yükselmiştir.

2020/21 döneminde Çin ve Avustralya arasında yaşanan ticaret sorunları yüzünden Çin, en büyük alıcısı olduğu Avustralya arpasında ithalata toplam %80,5 oranında vergi getirme kararı almış ve arpa talebini Avustralya'dan Ukrayna, Fransa ve Kanada ağırlıklı olmak üzere diğer ülkelere yöneltmiştir.

1.1.3.Çavdar

2020/21 dönemi dünya çavdar üretimi geçen yıla göre %17 artışla, son altı dönemin en yüksek seviyesinde gerçekleşmiştir. Üretimdeki artış ekim alanları ve verimdeki artıştan kaynaklanmaktadır. Önemli ihracatçı ülkelerin ekim alanlarındaki artışlarla birlikte üretimlerinin de arttığı görülmektedir. 2014/15 döneminden bu yana söz konusu ülkelerdeki hasat edilen alan ilk defa en yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Üretimde (geçen yıla göre) artışın görüldüğü önemli

ihracatçı ülkeler ise sırasıyla AB (%6), Rusya (%29) ve Kanada (%67)'dir. Bu ülkeleri Ukrayna ve ABD izlemektedir.

Tablo 15. Dünya Çavdar Verileri (Milyon Ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Üretim	13,1	14,4	16,8	15,1	12,7	12,8	12,8	10,5	12,7	14,8
Ticaret	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,6	0,4	0,3
Tüketim	13,7	14,6	16,2	15,1	13,3	12,8	12,6	10,7	12,1	14,5
Stok	0,8	0,7	1,3	1,4	0,8	0,8	1,1	0,9	1,2	1,5

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

Kapanış stokları 2009/10 döneminden bu yana en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Son on yılda %100'ün üzerine yükselen kapanış stokları geçen yıla göre ise %25 artış göstermiştir. Söz konusu stoklar özellikle AB ülkeleri ile Karadeniz Havzası ülkelerinde yüksek seyreden stoklarla desteklenmiştir.

Dünya çavdar ticareti ise ciddi bir değişiklik göstermeyerek 0,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde AB ithalatı düşük seviyede gerçekleşmiştir.

Tablo 16. Dünya Çavdar Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Bin Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
AB	6,9	8,7	10,4	8,9	7,6	7,2	7,2	6,1	8,3	8,8
Rusya	3,0	2,1	3,4	3,3	2,1	2,5	2,6	1,9	1,4	1,8
Belarus	0,8	1,1	0,7	0,9	0,8	0,7	0,7	0,5	0,8	0,9
Çin	0,8	0,7	0,6	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6
Kanada	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,4	0,3	0,2	0,3	0,5
Ukrayna	0,6	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4
Türkiye**	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
ABD	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
Arjantin	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Diğer	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,3	0,4	0,4	1,0
Dünya	13,1	14,4	16,8	15,1	12,7	12,8	12,8	10,5	12,7	14,8

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

1.1.4.Yulaf

2020/21 dönemi dünya yulaf üretimi geçen yıla göre %13 artışla, son on iki dönemin en yüksek seviyesinde 25,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Tüketim geçen yıla göre %9 artış kaydederek son dört dönemin en yüksek seviyesi olan 24,3 milyon tona ulaşmıştır. Yem kullanımında Kanada, Avustralya ve ABD başta gelen ülkelerdir.

Önemli yulaf ihracatçısı ülkelerin stoklarına bağlı olarak, dünya yulaf kapanış stokları geçen yıla kıyasla %50 artış göstermiştir. Söz konusu önemli ihracatçı ülkeler sırasıyla AB, Kanada ve Avustralya'dır. Bu ülkeleri ayrıca Rusya, Brezilya ve ABD'de izlemektedir. Özellikle AB'de 2004/05 döneminden bu yana en yüksek üretim artışı kaydedilmiş, üretimi de özellikle İspanya (%63) ve Polonya (%33)'daki artışlar desteklemiştir.

Tablo 17. Dünya Yulaf Verileri (Milyon Ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Üretim	22,9	21,2	23,9	22,9	22,3	24,4	23,8	22,1	22,7	25,7
Ticaret	2,1	2,0	2,2	2,3	2,1	2,1	2,4	2,3	2,3	2,6
Tüketim	23,1	22,7	23,5	22,1	21,8	25,3	24,2	22,8	22,5	24,6
Stok	3,9	2,5	2,8	3,6	4,1	3,1	2,7	1,9	2,2	3,3

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*)Tahmin

Son on yıla bakıldığında dünya yulaf üretiminin %12 artışla 25,7 milyon tona ulaştığı görülmektedir. 2020/21 döneminde dünya ticareti 2,6 milyon ton seviyesinde gerçekleşerek son on dönemin en yüksek seviyesindedir. Aynı dönemde dünya tüketimi ise %6 artarak 24,6 milyon tona ulaşmıştır.

2020/21 döneminde dünya stokları son beş dönemin en yüksek seviyesine ulaşarak geçen yıla göre yaklaşık %50 artışla 3,3 milyon ton olmuştur. Bu artışın kaynağı ise, AB, Kanada ve Avustralya gibi önemli ihracatçı ülkelerin yüksek seyreden stok miktarları olmuştur.

Tablo 18. Dünya Yulaf Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Bin Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018 /19	2019 /20	2020 /21*
AB	7,9	7,9	8,5	7,9	7,5	8,1	8,1	7,6	7,9	8,2
Kanada	3,2	2,8	3,9	3,0	3,4	3,2	3,7	3,4	4,2	4,6
Rusya	5,3	4,0	4,9	5,3	4,5	4,8	5,5	4,7	4,4	4,2
Avustralya	1,3	1,1	1,3	1,2	1,3	2,3	1,2	1,1	0,9	1,7
Polonya	1,4	1,5	1,2	1,5	1,2	1,3	1,5	1,2	1,2	1,6
İspanya	1,1	0,7	1,0	0,7	0,8	1,1	0,8	1,5	0,8	1,3
Finlandiya	1,0	1,1	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	0,8	1,2	1,2
İngiltere	0,6	0,6	1,0	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1,1	1,0
Brezilya	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,8	0,6	0,8	0,9	1,0
Diğer	0,7	1,1	0,5	1,1	1,4	1	0,5	0,1	0,1	0,9
Dünya	22,9	21,2	23,9	22,9	22,3	24,4	23,8	22,1	22,7	25,7

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

1.1.5.Mısır

Tablo 19. Dünya Mısır Verileri (Milyon Ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021*
Üretim	907	901	1.032	1.061	1.023	1.035	1.091	1.130	1.125	1.140
Ticaret	99	100	122	125	136	137	153	165	174	185
Tüketim	886	887	972	1.031	1.000	1.090	1.116	1.148	1.154	1.166
Stok	199	212	273	303	325	370	344	326	297	271

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

Mısır, hububat ürünleri içerisinde ekim alanı bakımından dünya sıralamasında ikinci, üretim ve verimde ise ilk sırada yer almaktadır. 2020/21 dönemi dünya mısır üretimi ağırlıklı olarak ABD üretimindeki artışla bir önceki yıla kıyasla %1 artış göstermiştir. Bu dönem dünya toplam mısır ekiliş alanı 198 milyon hektar, ortalama mısır verimi 5,7 ton/hektardır.

Dünya mısır ticareti 2020/21 döneminde Çin'in Afrika Domuz Ateşi salgını nedeniyle geçen dönem kaybetmiş olduğu domuz varlığını yeniden kazanma amacıyla yüksek miktarda mısır talebi ve ithalatçı ülkelerin pandemi nedeniyle daha fazla stok bulundurma refleksi neticesinde

%6 artışla 185 milyon ton seviyesine yükselerek yeni bir rekor kırmıştır. Son 10 yılda ise mısır ticareti miktarı %87 artışla 185 milyon tona ulaşmıştır.

Mısır kapanış stokları üretim artışına bağlı olarak 2017/18 dönemine kadar düzenli biçimde yükselmiştir. 2017/18 döneminden itibaren tüketimin üretimden fazla artması neticesinde stoklar azalmaktadır. Kapanış stokları cari dönemde geçen döneme göre yaklaşık %9 azalışla 271 milyon ton seviyesine gerilemiştir. Benzer biçimde majör ihracatçı ülkelerin (Arjantin, ABD, Brezilya ve Ukrayna) stoklarında geçen döneme kıyasla %30 azalış beklenmektedir.

Tablo 20. Dünya Mısır Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021*
ABD	312,8	273,2	351,3	361,1	345,5	384,8	371,1	364,3	346,0	360,3
Çin	211,3	229,6	248,5	249,8	265,0	263,6	259,1	257,3	260,8	260,7
Brezilya	73,0	81,5	80,1	84,7	67,0	97,8	80,8	100,0	102,5	104,8
AB	67,8	57,6	64,2	76,2	59,0	62,6	64,8	67,0	68,1	64,9
Arjantin	21,2	32,1	33,1	33,8	39,8	49,5	43,5	56,9	58,5	55,0
Hindistan	21,8	22,2	24,3	24,2	22,6	25,9	28,7	27,7	28,6	30,2
Ukrayna	22,8	20,9	30,9	28,5	23,3	28,0	24,1	35,8	35,9	30,0
Meksika	18,7	21,6	22,9	25,5	26,0	27,6	27,5	27,7	26,7	27,7
G. Afrika	12,1	12,4	15,0	10,6	8,2	17,6	13,1	11,8	15,8	17,0
Kanada	11,4	13,1	14,2	11,6	13,7	13,9	14,1	13,9	13,4	13,6
Rusya	6,7	8,2	11,6	11,3	13,2	15,3	13,2	11,4	14,3	13,9
Türkiye**	4,2	4,6	5,9	6,0	6,4	6,4	5,9	5,7	6,0	6,5
Diğer	123,5	124,0	129,9	138,0	133,4	141,7	145,3	151,7	148,4	154,6
Dünya	907,3	900,9	1.031,7	1.061,2	1.022,9	1.134,6	1.091,1	1.131,2	1.125,0	1.140,1

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

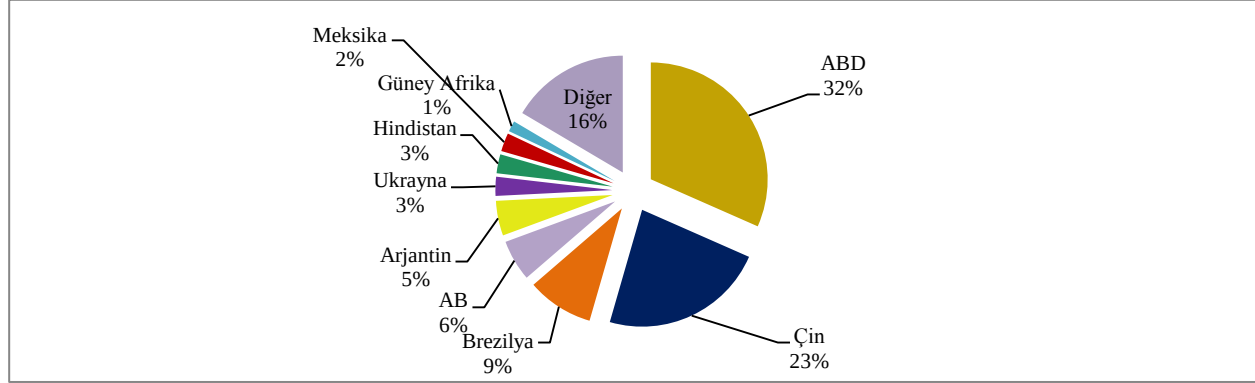
Bu dönem Arjantin ve Ukrayna'nın yanı sıra AB'nin mısır üretiminde kuraklığa bağlı olarak düşüş gözlenirken ABD'de hava şartlarının geçen döneme kıyasla olumlu seyretmesi nedeniyle artan rekoltesi toplam üretim miktarını %1 artışla yeni bir rekor seviyesine taşımıştır. Dünya genelinde son yıllardaki üretim miktarları bazı yıllarda bir miktar düşse de yüksek düzeydedir. Son 10 yılda ABD (%15), Arjantin (%159), Brezilya (%44), Ukrayna (%32) ve Rusya'nın (%101) üretimlerinde ciddi bir artış görülmektedir.

Tablo 21. Ülkeler Bazında Mısır Verimi (Ton/Ha)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
ABD	9,2	7,7	9,9	10,7	10,6	11	11,1	11,1	10,5	10,8
Türkiye**	7,1	7,4	8,9	9,0	9,3	9,4	9,2	9,6	9,4	10,2
Kanada	8,9	9,2	9,6	9,3	10,2	9,8	10	9,7	9,2	9,6
AB	7,3	6,0	6,5	7,9	6,4	7,4	7,8	8,1	7,7	7,3
Sırbistan	5,0	2,7	4,7	6,5	5,4	7,3	4,0	7,7	7,6	7,1
Arjantin	5,7	6,6	6,8	7,3	7,4	7,6	6,1	7,9	7,6	7,9
Ukrayna	6,5	4,8	6,4	6,2	5,7	6,6	5,4	7,8	7,2	5,5
Uruguay	4,3	5,6	4,3	5,8	5,9	7,1	3,9	7,6	6,5	5,2
Çin	5,8	5,9	6,0	5,8	5,9	6,0	6,1	6,1	6,3	6,3
Romanya	4,0	2,2	3,9	4,5	3,4	4,1	5,9	6,8	5,8	4,1
Rusya	4,3	4,2	5,0	4,2	4,8	5,5	4,9	4,7	5,7	5,1
Brezilya	4,8	5,2	5,1	5,4	4,2	5,6	4,9	5,7	5,5	5,3
Dünya	5,2	4,9	5,5	5,6	5,4	5,8	5,6	5,9	5,8	5,7

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

Grafik 3. Dünya Mısır Üretiminde Önemli Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2021

Ukrayna, Rusya, Arjantin ve Brezilya'nın son 10 yılda mısır üretiminde kaydettiği artış neticesinde ABD'nin dünya mısır üretimindeki payı %39'dan %32'ye gerilemiştir.

Tablo 22. Ülkeler Bazında Dünya Mısır İhracatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
ABD	42,7	20,0	42,8	47,2	45,8	61,6	57,6	59,5	42,0	67,8
Brezilya	8,5	26,4	23,5	20,6	35,9	12,8	31,2	27,8	37,7	35,5
Arjantin	16,1	21,6	12,0	19,8	18,6	22,7	26,4	29,6	41,9	35,0
Ukrayna	13,6	13,6	19,9	18,2	17,3	20,6	17,8	29,8	30,4	23,7
Rusya	1,8	1,9	4,1	2,9	4,7	5,2	5,9	2,8	4,2	3,5
Türkiye **	0,8	1,0	1,7	1,8	1,7	1,8	2,3	2,4	2,2	2,4
Dünya	99,3	99,6	121,8	125,1	136,3	137,4	153,3	164,6	173,6	185,3

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**) (Türkiye verilerine mamul maddenin mısır karşılığı dahildir ve yıllıktır)

Küresel mısır ihracatı son 10 yılda düzenli olarak artmıştır. Cari dönemde mısır ihracatının geçen döneme kıyasla %7 oranında artış göstermesi tahmin edilmektedir.

Önemli ihracatçı ülkelerden olan Ukrayna ve Arjantin'in üretimindeki azalışa paralel olarak ihracat miktarının geçen döneme kıyasla azaldığı, ABD'de ise bu dönem bol rekolte sebebiyle rekabetçiliğin artması neticesinde ihracat miktarının %62 arttığı tahmin edilmektedir.

Tablo 23. Ülkeler Bazında Dünya Mısır İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Çin	4,7	3,7	3,9	5,1	4,1	2,5	4,2	4,9	6,6	25,0
Meksika	11,6	5,6	9,8	10,8	13,8	13,8	15,7	17,0	16,6	16,6
Japon	14,5	14,5	15,2	14,2	14,7	15,5	16,0	16,5	16,3	16,0
AB	5,8	10,8	15,7	8,9	13,7	13,2	18,5	24,4	19,6	14,2
Vietnam	1,2	1,5	3,7	5,6	7,2	8,6	9,0	10,9	12,5	11,9
G. Kore	7,2	8,2	9,2	10,1	9,6	9,1	9,9	9,8	11,4	11,5
Mısır	6,7	5,8	7,7	7,7	8,5	8,2	10,4	9,3	10,6	10,2
İran	3,7	4,0	4,8	6,5	5,7	8,4	7,9	9,2	6,9	7,4
Türkiye**	0,6	1,0	1,8	1,7	1,8	0,8	2,3	2,4	3,9	2,4
Dünya	99,3	99,6	121,8	125,1	136,3	137,4	153,3	164,6	173,6	185,3

Kaynak: IGC Nisan 2020 (*) Tahmin, TÜİK (**) (Türkiye verilerine mamul maddenin mısır karşılığı dahildir ve yıllıktır)

2020/21 döneminde pandeminin de etkisiyle dünya mısır ithalatında artış olmuştur. Söz konusu artış büyük ölçüde Çin'in talebindeki artıştan kaynaklanmaktadır. Çin'in gıda güvenliğini sağlama ve domuz varlığını artırma çabaları doğrultusunda yem talebinin artması neticesinde ülkenin ithalat miktarı cari dönemde geçen döneme kıyasla yaklaşık 3 kat, son 10 yılda ise 4 kat artış göstermiştir.

1.1.6.Çeltik – Pirinç

Tablo 24. Dünya Çeltik – Pirinç Durumu

Yıllar	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Ekiliş	160	160	163	162	160	163	163	162	161	162
Çeltik Üretim	700	710	718	720	712	734	738	742	743	753
Çeltik Verimi	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,5	4,5	4,6	4,6	4,6
Pirinç Üretim	470	478	481	484	478	492	494	498	499	504
Pirinç Tüketim	456	466	478	476	473	483	484	488	501	504
Pirinç Ticaret	39	37,8	42,7	42	39,5	47	46,5	42,6	44	45,8
Pirinç Stok	117	128	132	139	145	155	165	176	174	173

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

Not: Çeltik Ekiliş (milyon hektar), Üretim (milyon ton) ve Verimi (Ton/Ha) USDA verisidir.

Dünya pirinç üretimi, Çin, Hindistan, Endonezya, Tayland ve ABD'nin üretimindeki artış nedeniyle 2020/21 döneminde bir önceki yıla göre 5 milyon ton artarak 504 milyon ton seviyesine yükselmiştir.

2020/21 döneminde ortalama çeltik verimliliği 4,6 ton/ha ile 10 yıl önceki 4,4 ton/ha'ya göre yaklaşık %4 yüksektir.

Dünya pirinç tüketimi nüfus artışı nedeniyle önceki döneme göre 3 milyon ton artarak 504 milyon ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Tüketime üretim 0,5 milyon ton aşması sonucu stoklar da 173 milyon ton seviyesine gerilemiştir.

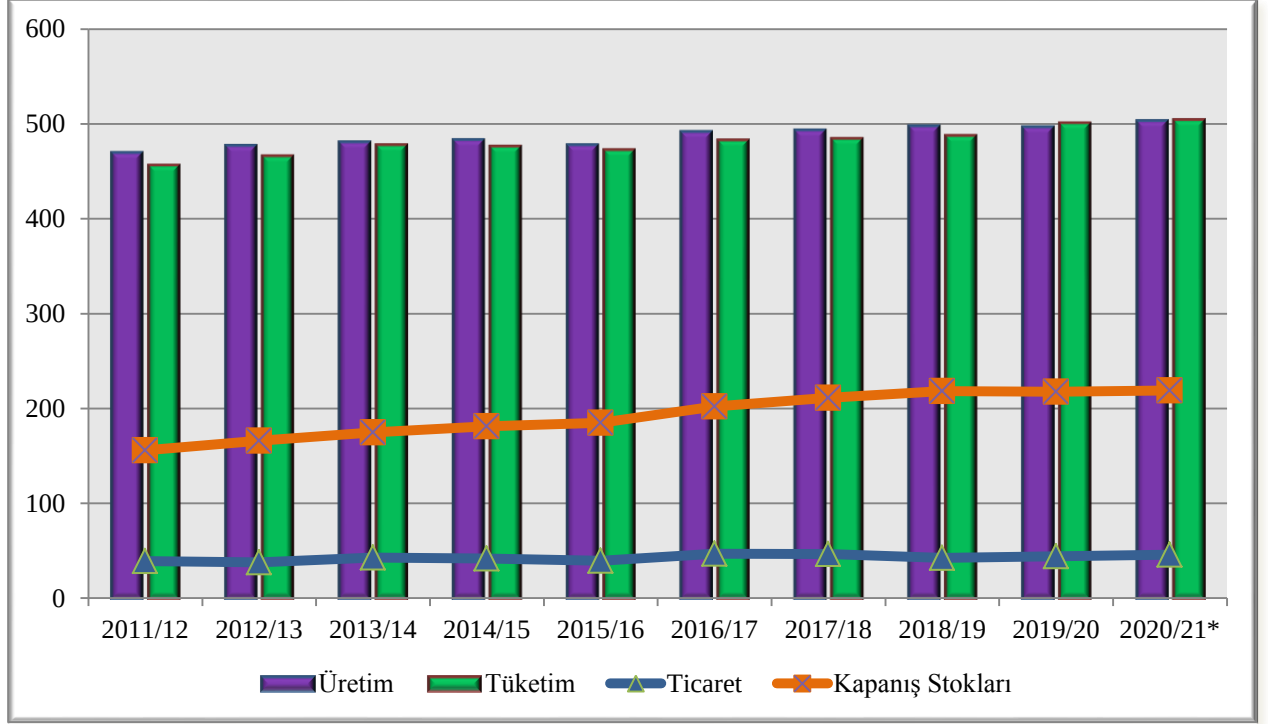
Tablo 25. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç Üretimi (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Çin	142,0	144,6	144,4	146,7	148,5	147,8	148,9	148,5	146,7	148,3
Hindistan	105,3	105,2	106,7	105,5	104,4	109,7	112,8	116,5	118,9	120,3
Endonezya	36,4	36,7	36,3	35,6	36,2	37,2	37,2	34,3	34,6	35,2
Bangladeş	33,7	33,8	34,4	34,5	34,5	34,6	32,7	34,9	35,9	34,8
Vietnam	27,6	28,4	28,6	29,2	29,3	28,1	27,8	28,6	28,2	28,2
Tayland	20,5	20,3	20,3	19,1	15,8	19,2	20,3	20,2	17,9	18,7
Myanmar	11,5	11,7	12,0	12,6	12,2	12,6	13,2	13,2	12,6	12,6
Filipinler	11,1	11,9	12,3	12,4	11,4	12,1	12,7	12,2	12,4	12,3
Pakistan	6,6	6,0	6,8	6,9	6,7	6,8	7,3	7,4	7,3	7,6
Brezilya	7,9	8,0	8,2	8,5	7,3	8,4	8,2	7,1	7,6	7,5
Japonya	7,8	7,9	7,9	7,8	7,6	7,8	7,5	7,4	7,4	7,4
ABD	5,9	6,4	6,1	7,1	6,1	7,1	5,7	7,1	5,8	7,2
Kamboçya	4,9	5,2	5,2	5,2	5,2	5,5	5,8	6,0	6,0	6,1
Türkiye**	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6
Dünya	470,3	477,6	481,5	483,8	478,5	492,4	493,9	498,3	498,7	503,6

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

Geleneksel beslenme alışkanlıkları, iklimin uygunluğu ve nüfus büyüklükleri nedeniyle toplam pirinç üretim ve tüketiminin yarısından fazlasını Asya ülkeleri gerçekleştirmektedir. Dünya nüfusunun %60'ı Asya'da yaşamakta, çeltik ekim alanlarının %87'si (160 milyon hektar) Asya'da bulunmakta ve pirinç üretiminin yaklaşık %90'ı (452 milyon ton) Asya'da yapılmaktadır.

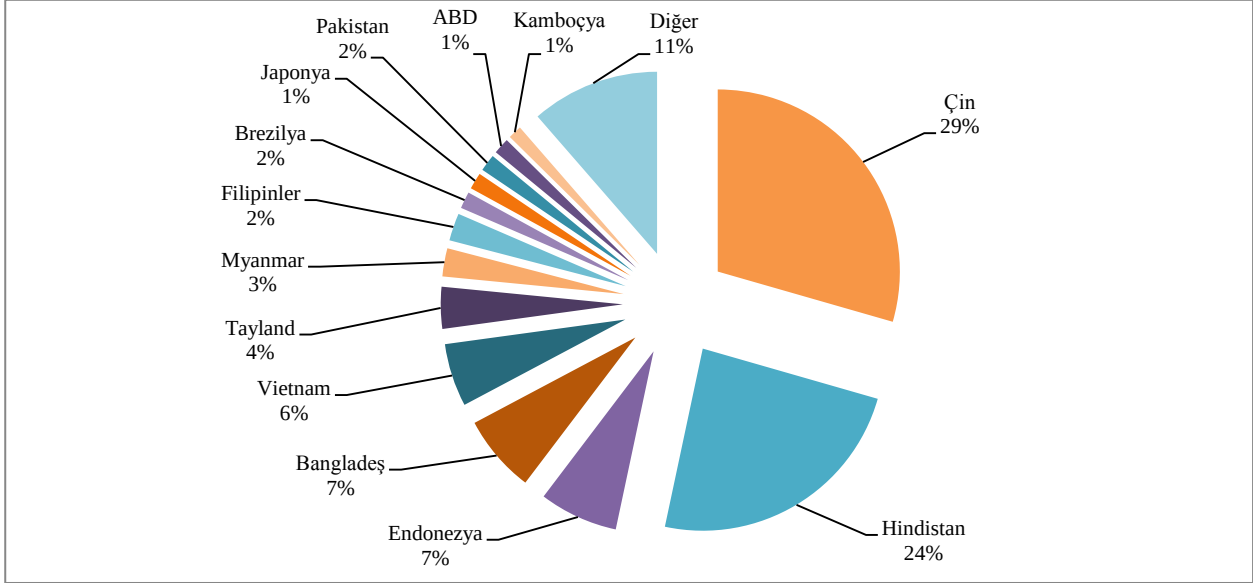
Grafik 4. Dünya Pirinç Denge Tablosu (Milyon Ton)

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin

2020/21 döneminde dünya pirinç üretimi 5 milyon ton tüketimi ise 3 milyon ton artmıştır. Ticaret, ithalatçı ülkelerin üretimlerini artırmasına rağmen Covid-19 salgını nedeniyle artan taleple birlikte 1,8 milyon ton artmıştır. Özellikle Sahra-Altı Afrika ve Güney Asya'nın ithalat miktarları yükselmiştir. Ayrıca, tüketimin üretimi aşması sonucu stok rakamları düşmüştür.

Grafik 5. Dünya Pirinç Üretiminde Önemli Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2021

2020/21 dönemi dünya pirinç üretiminde 1'inci sırada Çin, 2'nci sırada Hindistan yer almaktadır. Bu iki ülke küresel üretimin yarısından fazlasını karşılamaktadır.

Tablo 26. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç Tüketimi (Milyon Ton)

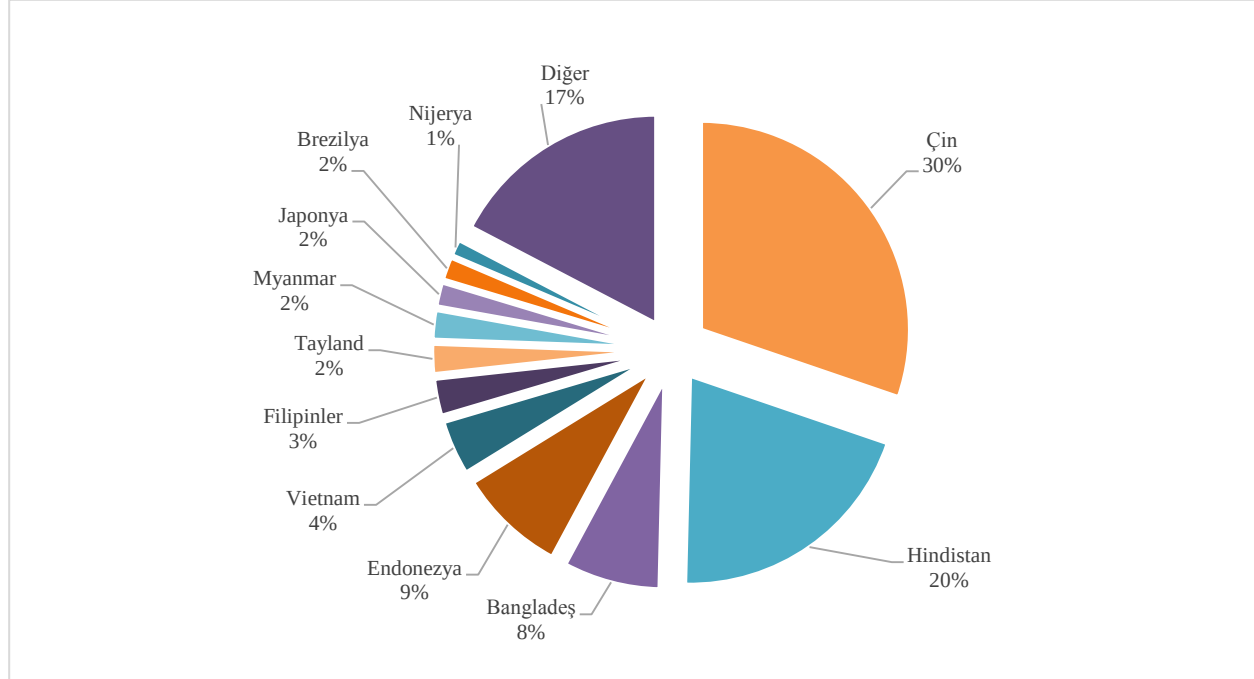
Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Çin	138,0	140,0	140,8	141,0	141,6	142,0	142,5	143,0	146,4	148,6
Hindistan	91,9	93,8	98,9	96,6	95,3	96,5	98,8	100,0	107,2	105,4
Bangladeş	34,1	34,1	34,8	34,9	34,9	34,8	35,1	35,4	35,9	36,3
Endonezya	38,2	38,1	38,1	37,5	37,7	37,5	37,5	36,4	36,4	35,1
Vietnam	19,2	20,9	22,9	24,0	22,5	22,4	22,5	22,8	22,6	22,6
Filipinler	13,0	12,5	13,6	13,6	12,9	13,0	14,2	14,6	14,7	14,7
Tayland	10,5	10,7	10,7	10,3	9,3	11,6	11,3	11,3	11,7	11,7
Myanmar	10,3	10,5	10,9	11,0	11,0	10,4	10,5	10,6	10,5	10,3
Japonya	8,4	8,1	8,3	8,5	8,7	8,7	8,4	8,1	7,9	7,9
Brezilya	8,0	8,5	8,1	7,9	7,8	7,9	7,5	7,3	7,3	7,4
Nijerya	5,7	5,8	5,9	6,0	6,2	6,3	6,6	6,6	6,8	6,8
Türkiye**	0,7	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	-
Dünya	456,4	466,1	477,8	476,4	472,5	482,7	484,3	487,5	500,5	504,0

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

Üretimin 0,5 milyon ton üstünde 504 milyon ton seviyesinde gerçekleşen tüketimin %50'sini Çin ve Hindistan'da gerçekleştirmiştir.

2020/21 dönemi küresel pirinç tüketimi önceki döneme göre Çin'de %2, Bangladeş'te %1 ve Brezilya'da %1 artarken Endonezya'da %4, Hindistan'da %2 ve Myanmar'da %2 azalmıştır. Küresel tüketim ise yaklaşık %1 artmış olup söz konusu artışın temel sebepleri; nüfus artışı dolayısıyla Afrika ülkelerinde tüketimin %4 civarında artması, Çin'in yem tüketimindeki artış, ve Covid-19 salgını ile yaşanan panik sonucu birçok devletin halka pirinç yardımında bulunmasıdır.

Grafik 6. Dünya Pirinç Tüketiminde Önemli Ülkeler ve Tüketimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2021

Tablo 27. Önemli Üretici Ülkelerdeki Çeltik Ekili Alan (Bin Ha)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Hindistan	44,0	42,8	44,1	44,1	42,7	44,0	43,8	43,8	43,5	44,4
Çin	30,3	30,5	30,7	30,8	30,8	30,7	30,7	30,2	29,7	30,1
Endonezya	12,1	12,2	12,1	11,9	12,1	12,2	12,3	11,5	11,6	11,8
Bangladeş	11,7	11,7	11,8	11,8	11,8	11,7	11,3	11,8	11,8	11,6
Tayland	11,0	10,9	10,8	10,3	9,5	10,2	10,7	10,9	10,0	10,3
Vietnam	7,7	7,8	7,9	7,8	7,8	7,7	7,7	7,6	7,5	7,5
Myanmar	7,0	7,0	7,1	7,0	6,9	7,0	7,1	7,1	6,9	6,9
Filipinler	4,6	4,7	4,8	4,7	4,5	4,7	4,8	4,8	4,7	4,5
Nijerya	2,3	2,9	2,9	3,1	3,1	3,3	3,3	3,4	3,5	3,3
Kamboçya	2,8	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2	3,2	3,3	3,3
Pakistan	2,7	2,4	2,8	2,9	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0
Gine	0,9	1,0	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9
Brezilya	2,4	2,4	2,4	2,3	2,0	2,0	2,0	1,7	1,7	1,7
Türkiye**	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Dünya	160,0	159,9	162,7	162,3	159,7	163,2	162,7	162,0	160,6	162,4

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

2020/21 dönemi dünya çeltik ekiliş alanında 1'inci sırada Hindistan, 2'nci sırada Çin yer almaktadır. Bu iki ülkede toplam ekilişlerin %46'ı yapılmaktadır. Çeltik ekilen alanlarının %87'si Asya'dadır.

Tablo 28. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç İthalatı (Milyon Ton)

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Çin	2,9	3,5	3,7	4,4	4,8	5,9	4,3	2,7	3,2	2,8
Filipinler	1,3	0,6	1,7	2,0	0,7	1,0	2,4	2,8	2,5	2,1
Benin	1,0	2,6	1,9	1,5	2,2	2,7	2,4	1,9	1,6	2,0
AB	1,5	1,6	1,7	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	1,9
Nijerya	3,3	2,6	3,3	2,1	2,0	2,4	1,8	1,4	1,4	1,8
Bangladeş	0,0	0,3	1,1	0,5	0,0	2,4	1,0	0,1	0,1	1,4
Fildişi Sahilleri	1,7	1,3	1,4	1,4	1,4	1,7	1,7	1,6	1,4	1,4
Senegal	1,4	1,2	1,3	1,4	1,1	1,6	1,4	1,1	1,3	1,4
İran	1,6	2,2	1,6	1,3	1,1	1,5	1,3	1,5	1,2	1,3
Irak	1,4	1,3	1,1	1,0	0,9	1,0	1,2	1,3	1,0	1,3
Suudi Arabistan	1,2	1,3	1,4	1,6	1,3	1,2	1,3	1,4	1,6	1,3
ABD	0,6	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	1,1	1,1
Türkiye**	0,2	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Dünya	39,0	37,8	42,7	42,0	39,5	47,0	46,5	42,6	44,0	45,8

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

2020/21 döneminde Suudi Arabistan'ın (-%23), Filipinler'in (-%18), AB'nin (-%16) ve Çin'in (-%11) ithalatı bir önceki yıla göre azalırken Bangladeş'in (%1.300), Irak'ın (%32), Nijerya'nın (%29), Benin'in (%24), İran'ın (%9), Senegal'in (%4) ve Fildişi Sahilleri'nin (%4) ithalatı artmıştır.

Tablo 29. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç İhracatı (Milyon Ton)

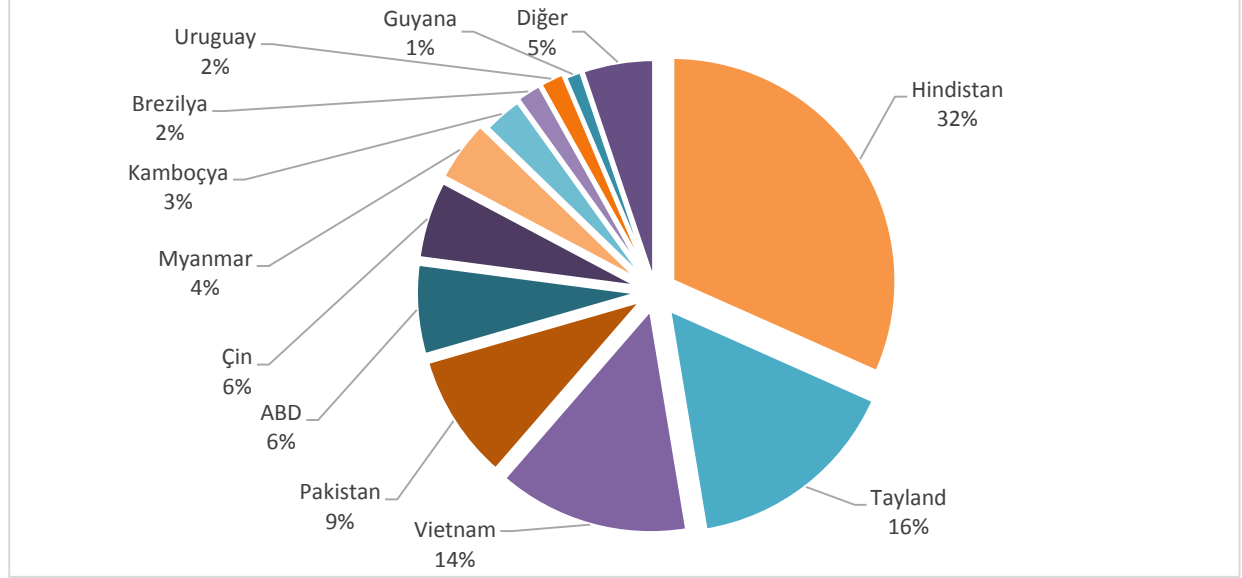
Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21*
Hindistan	10,4	10,5	11,2	10,9	9,9	12,5	11,6	9,7	14,5	14,5
Tayland	6,7	6,6	10,9	9,8	9,9	11,6	11,1	7,6	5,7	7,2
Vietnam	8,0	6,6	6,4	6,6	5,2	6,1	6,4	6,6	6,5	6,4
Pakistan	3,4	3,8	3,9	4,1	3,9	3,6	3,9	4,5	3,9	4,2
ABD	3,3	3,3	3,0	3,5	3,6	3,4	2,8	3,1	2,9	3,0
Çin	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4	1,2	2,1	2,7	2,3	2,6
Myanmar	0,9	0,9	1,1	1,5	1,2	3,0	2,4	2,4	2,1	2,1
Kamboçya	0,8	1,0	0,9	1,1	1,0	1,1	1,3	1,1	1,1	1,3
Brezilya	1,1	0,8	0,8	0,9	0,6	0,6	1,2	1,0	1,2	0,8
Uruguay	1,0	0,9	0,9	0,7	0,9	1,0	0,8	0,8	1,0	0,8
Guyana	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
AB	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Arjantin	0,6	0,5	0,5	0,3	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Türkiye**	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Dünya	39,0	37,8	42,7	42,0	39,5	47,0	46,5	42,6	44,0	45,8

Kaynak: IGC Nisan 2021 (*) Tahmin, TÜİK (**)

Pirinç ticareti 2020/21 döneminde önceki yılın 1,8 milyon ton üstündedir. Son 10 yılda pirinç ticaret hacmi %17 büyümüştür. Özellikle Çin, ihracatını son 10 yılda 9 kattan fazla artırırken, Myanmar iki katından fazla, Hindistan, Tayland ve Pakistan da bir kattan fazla artırarak küresel ticarete önemli rol oynamaktadırlar.

2020/21 döneminde ihracatını önceki yıla göre en çok artıran ülke %27 ile Tayland olmuştur. Aynı dönemde Brezilya'nın ihracatı önceki yıla göre %33, Uruguay'ın %17 gerilemiştir.

Grafik 7. Dünya Pirinç İhracatında Önemli Ülkeler İhracattaki Payları (%)

Kaynak: IGC Nisan 2021

2020/21 döneminde dünya pirinç ihracatının %32'sini Hindistan, %16'sını Tayland, %14'ünü ise Vietnam gerçekleştirmiştir.

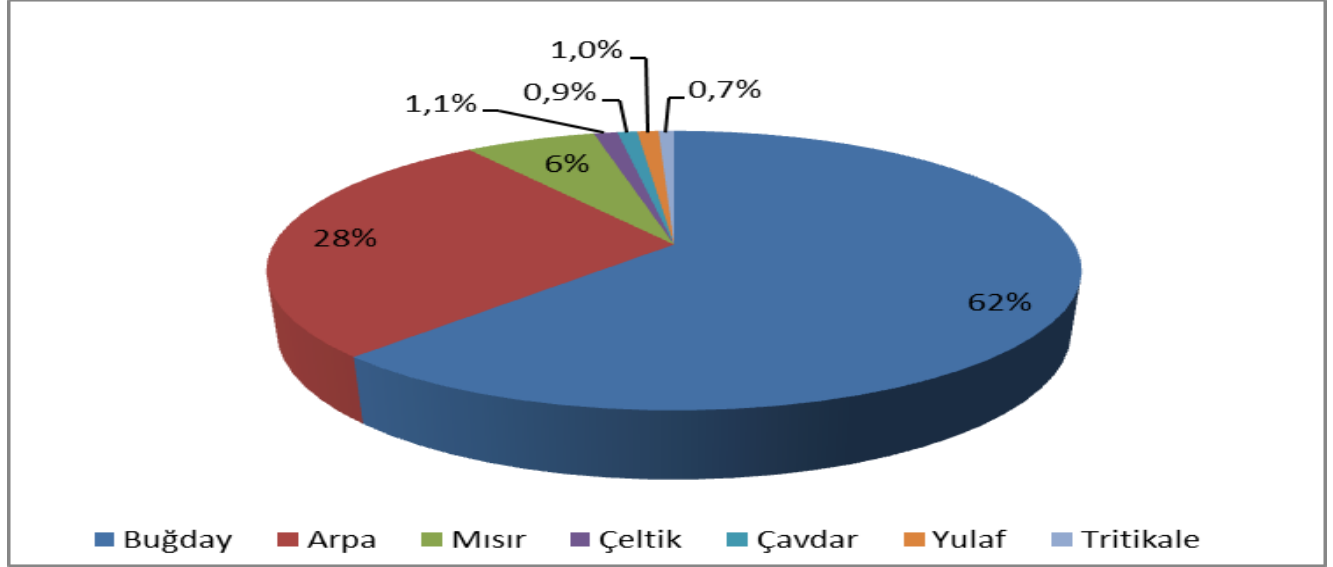
2.TÜRKİYE'DE DURUM

Ülkemiz, geniş bir ürün yelpazesine imkân veren iklim ve ekolojik özellikleri nedeniyle tarımsal üretim açısından avantajlı bir ülkedir. Hububat ürünlerinden temin edilen ürünlerle gerçekleştirilen mamul madde dış ticareti, ülke ekonomisine önemli bir gelir sağlamaktadır. Ülkemiz dünya un ihracatında birinci, makarna ihracatında ikinci sırada yer almaktadır.

2.1.Hububat

Ülkemiz yüz ölçümünün %29,5'i (23,14 milyon hektar) tarım yapılabilir özelliktedir. Tarım alanlarımızın nadas alanları hariç %67,5'i (15,6 milyon hektar) tarla ziraatına ayrılmıştır. Bu alanın da yaklaşık %71'inde (11,13 milyon hektar) hububat ekilmektedir. Hububat ekim alanı içerisinde %62'lik payla ilk sırada buğday, %28'lik payla ikinci sırada arpa ve %6,2'lik payla üçüncü sırada mısır yer almaktadır. Bu ürünleri sırasıyla; çeltik, çavdar, yulaf ve tritikale izlemektedir.

Grafik 8. Türkiye Tahıl Ekim Alanları (%)

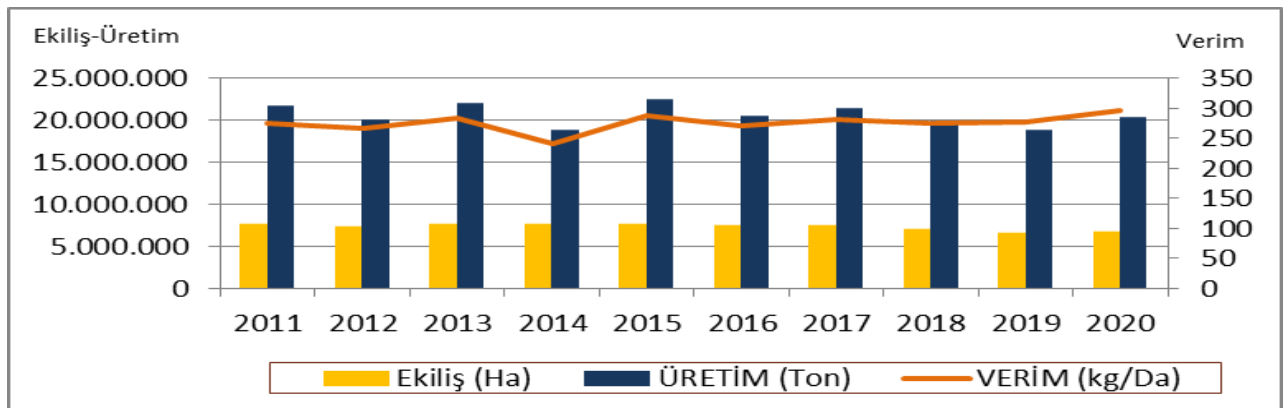

Kaynak: TÜİK 2020

2.1.1. Buğday

Buğday üretimi, ülkemizin her bölgesinde yapılmaktadır. Bu nedenle buğday, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanı ve üretim miktarı bakımından ilk sırayı almaktadır. Son 20 yılda buğday ekim alanları 6,8-9,4 milyon hektar arasında, üretimi ise 17,2-22,6 milyon ton arasında değişmiştir. Ülkemizde artan nüfusa paralel olarak buğday talebi de artmaktadır. Ekmek, bulgur, makarna, irmik, bisküvi, nişasta ve diğer buğdaya dayalı unlu mamuller tüketimi dikkate alındığında buğday tüketimimiz 19-19,5 milyon ton seviyelerindedir.

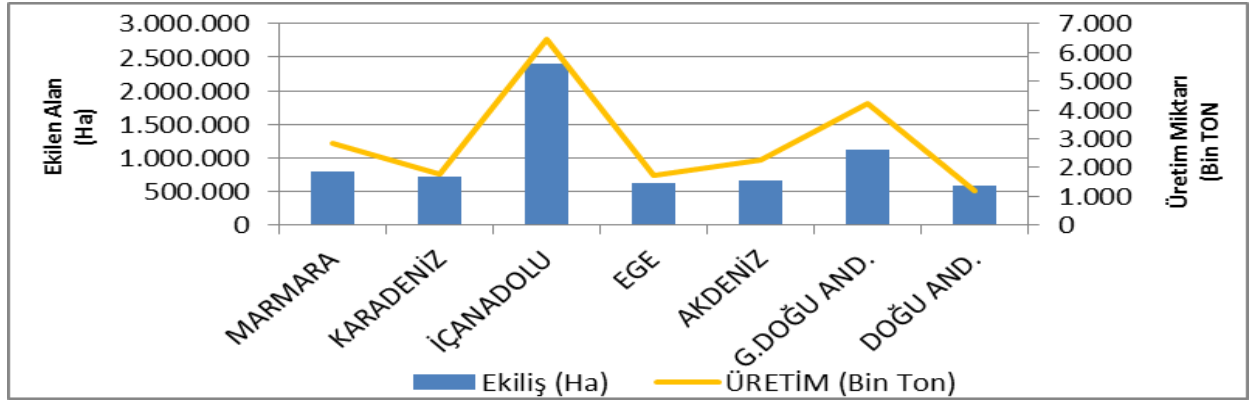
Grafik 9. Türkiye Buğday Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2020

Ülkemizde buğday genellikle kuru tarım arazilerinde üretilmektedir. Türkiye 2020 yılı buğday ekim alanları incelendiğinde buğday ekili alanların %78'i kuru, %22'si sulı alanlar olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ülkemiz buğday üretimi yağış miktarı ile doğrudan ilişkilidir. Nitekim TÜİK verilerine göre 2015 yılında buğday üretimimiz 22,6 milyon ton olarak gerçekleşmiş iken 2020 yılında buğday üretimimiz 20,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Son on yıllık buğday üretimimiz ise 19,0-22,6 milyon ton aralığında gerçekleşmiştir.

Grafik 10. 2020 Yılı Bölgeler Bazında Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2020

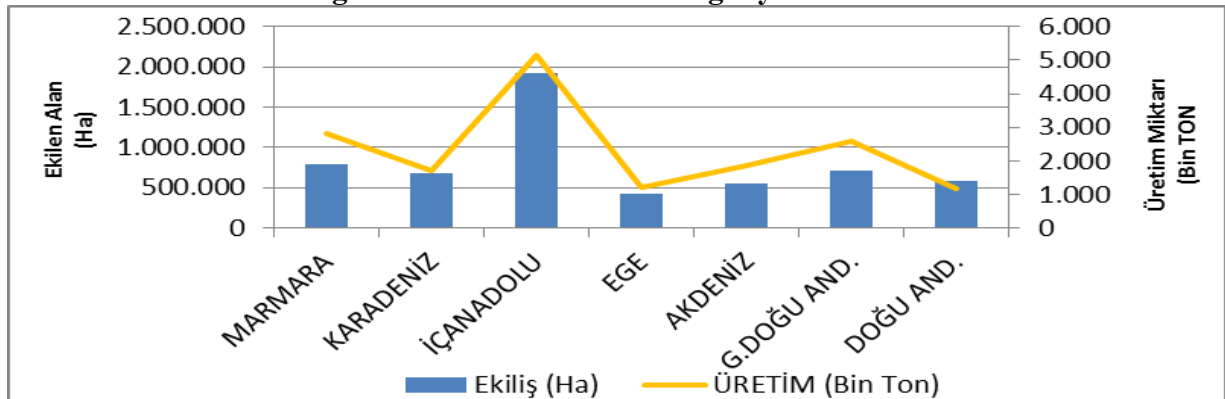
Tablo 30. 2020 Yılı Bölgeler Bazında Buğday Üretimi (Bin Ton)

Bölge Adı	Ekmeklik Buğday		Makarnalık Buğday	
	Miktar	%	Miktar	%
MARMARA	2.829	17	0,5	0,01
EGE	1.201	7	537	13
İÇ ANADOLU	5.135	31	1.334	33
AKDENİZ	1.875	11	371	9
DOĞU ANADOLU	1.166	7	28	1
G.DOĞU ANADOLU	2.605	16	1.632	41
KARADENİZ	1.689	10	98	2
TOPLAM	16.500	100	4.000	100

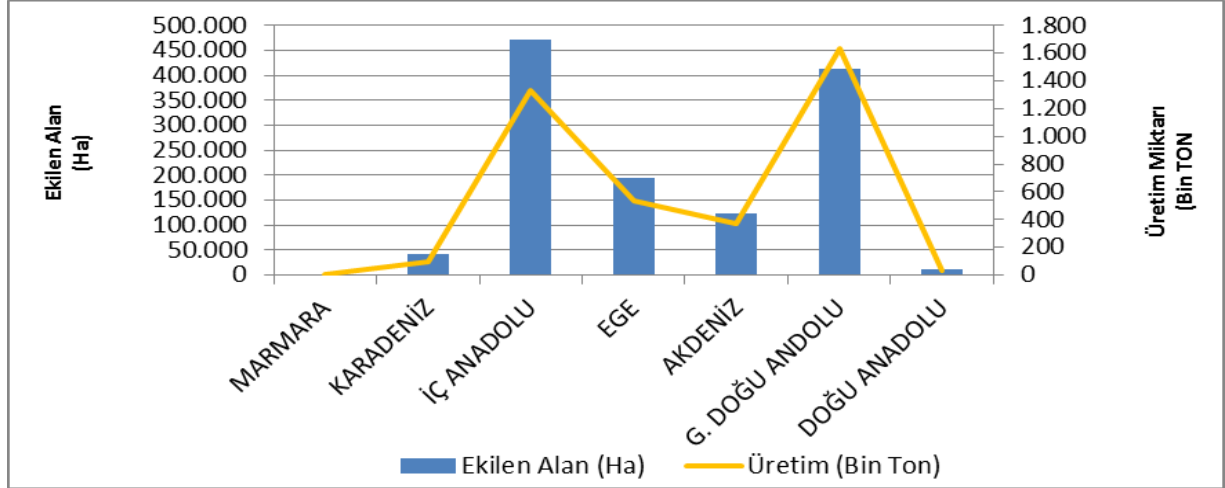
Kaynak: TÜİK 2020

Ülkemizde buğday, her bölgede yetiştirilebilmekle birlikte özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak üretilmektedir. Nitekim 2020 yılı ekmeklik buğday üretiminde %31'lik pay ile ilk sırada İç Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Bunu %17 ile Marmara Bölgesi ve %16 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. Üretimde en az pay %7 ile Ege ve Doğu Anadolu Bölgelerine aittir. Makarnalık buğday üretiminde ise ilk iki sırayı Güneydoğu Anadolu (%41) ve İç Anadolu Bölgeleri (%33) almaktadır.

Grafik 11. 2020 Yılı Bölgeler Bazında Ekmeklik Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2020

Grafik 12. 2020 Yılı Bölgeler Bazında Makarnalık Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2020

Tablo 31. Türkiye'nin Buğday (Durum Buğday Dâhil) İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	4.770.836	1.685.391	353	3.877.699	1.897.485	489
2012	3.737.494	1.195.121	320	4.160.707	2.055.941	494
2013	4.074.862	1.371.838	337	4.935.452	2.507.376	508
2014	5.312.480	1.622.041	305	4.995.231	2.552.513	511
2015	4.380.795	1.175.849	268	5.685.425	2.468.153	434
2016	4.341.241	984.338	227	7.025.117	2.526.235	360
2017	5.159.613	1.149.518	223	7.389.854	2.626.173	355
2018	5.821.561	1.360.506	234	7.485.819	2.715.860	363
2019	9.841.621	2.330.944	237	7.578.535	2.905.105	383
2020	9.791.057	2.444.384	250	7.560.885	2.983.472	395

Kaynak: TÜİK 2021 (Mamul maddenin buğday karşılığı dahildir)

Tablo 32. Türkiye'nin Makarnalık (Durum) Buğday İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	28.706	15.586	543	931.569	382.525	411
2012	222.242	89.633	403	1.062.966	441.912	416
2013	594.404	236.403	398	1.422.974	604.546	425
2014	601.840	229.056	381	1.605.452	664.676	414
2015	472.010	197.022	417	1.516.713	565.247	373
2016	762.039	211.498	278	1.863.281	556.745	299
2017	426.314	112.746	264	2.234.685	621.734	278
2018	411.495	111.520	271	2.539.928	692.223	273
2019	1.437.746	412.615	287	2.653.936	763.417	288
2020	1.173.948	361.149	308	3.011.424	939.984	312

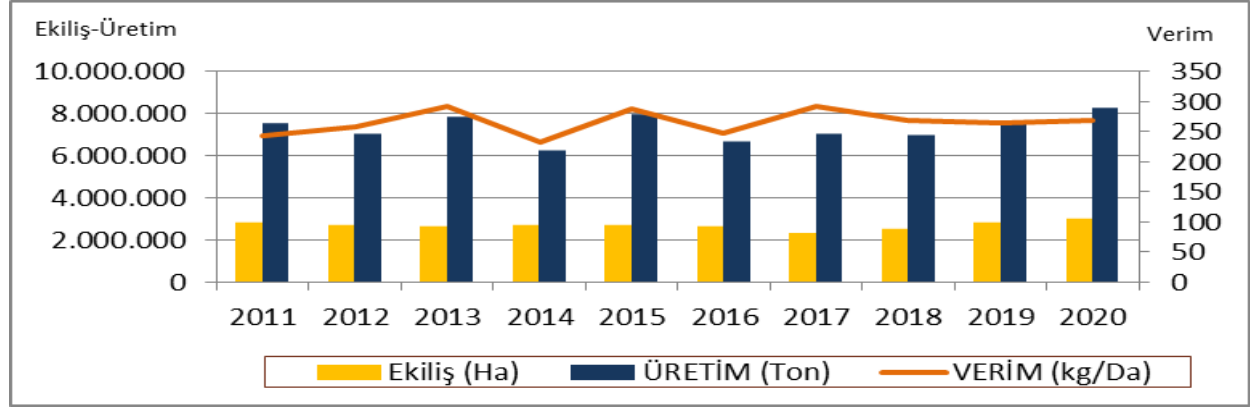
Kaynak: TÜİK 2021 (Mamul maddenin buğday karşılığı dahildir)

Buğday ithalatımız ağırlıklı olarak her yıl artış gösteren mamul madde ihracatımız için yapılmaktadır.

2.1.2.Arpa

Ülkemizde her bölgede üretimi yapılan arpa, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanı ve üretim miktarı bakımından buğdaydan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Son 10 yıla bakıldığında arpa ekim alanlarının 2,4-3,0 milyon hektar ve üretim miktarının 6,3-8,5 milyon ton arasında değiştiği görülmektedir.

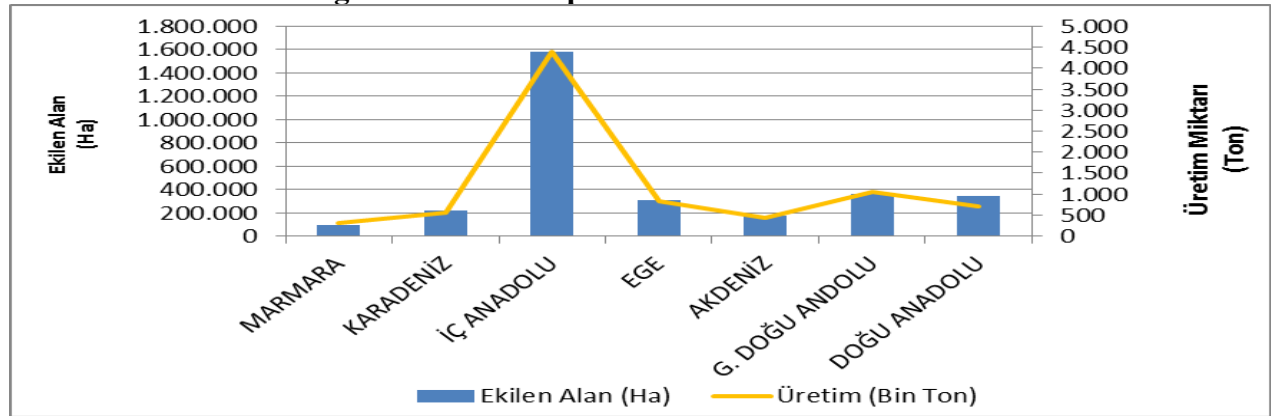
Grafik 13. Türkiye Arpa Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2020

Türkiye'nin tüm bölgelerinde yetiştirilmekle birlikte özellikle İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Ege Bölgesi arpa üretiminde önemli bölgelerdir.

Grafik 14. 2020 Yılı Bölgeler Bazında Arpa Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK 2020

Tablo 33. Türkiye'nin Arpa İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	36.132	13.693	379	3.221	1.047	325
2012	76.319	26.706	350	100.771	26.415	262
2013	256.812	85.782	334	110	54	491
2014	675.994	164.189	243	13.998	6.412	458
2015	199.597	48.081	241	134	55	411
2016	39.994	9.807	245	5.573	1.399	251
2017	384.109	72.391	188	8.646	1.596	185
2018	655.988	150.782	230	15.610	3.006	193
2019	510.033	109.296	214	8.015	1.972	237
2020	890.063	163.917	184	4.019	947	236

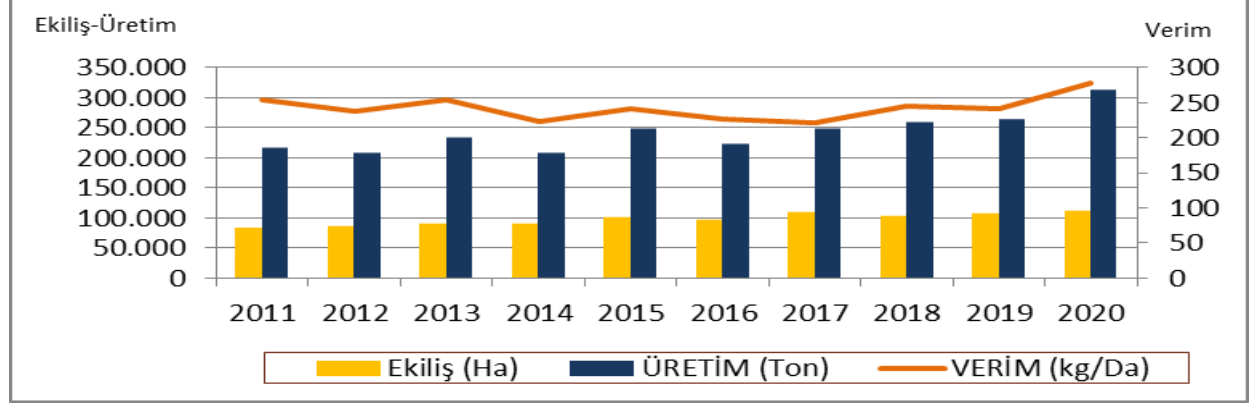
Kaynak: TÜİK 2020

Ülkemizde arpa ithalat miktarı; üretime, yurt içi kullanım miktarına ve büyüyen yem sanayinin ham madde ihtiyacını karşılamasına bağlı olarak yıllar itibarıyla değişiklik göstermektedir.

2.1.3.Yulaf

Ülkemizde son 10 yılda yulaf ekiliş alanları 86-113 bin ha arasında, üretimi ise 210- 315 bin ton arasında değişmiştir.

Grafik 15. Türkiye Yulaf Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2020

Tablo 34. Türkiye'nin Yulaf İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	7.476	2.815	376	25	31	1.236
2012	1.554	495	319	11	5	475
2013	0.2	0.3	1.352	6	5	800
2014	10	27	2.665	25	15	610
2015	3.086	674	218	5	2	340
2016	7.5	7.3	971	1.1	4.1	3.665
2017	26	36	1.375	77	35	458
2018	1	1.5	1.483	49	23	471
2019	0	0	0	25	17	680
2020	7	8.5	1.226	23	18	754

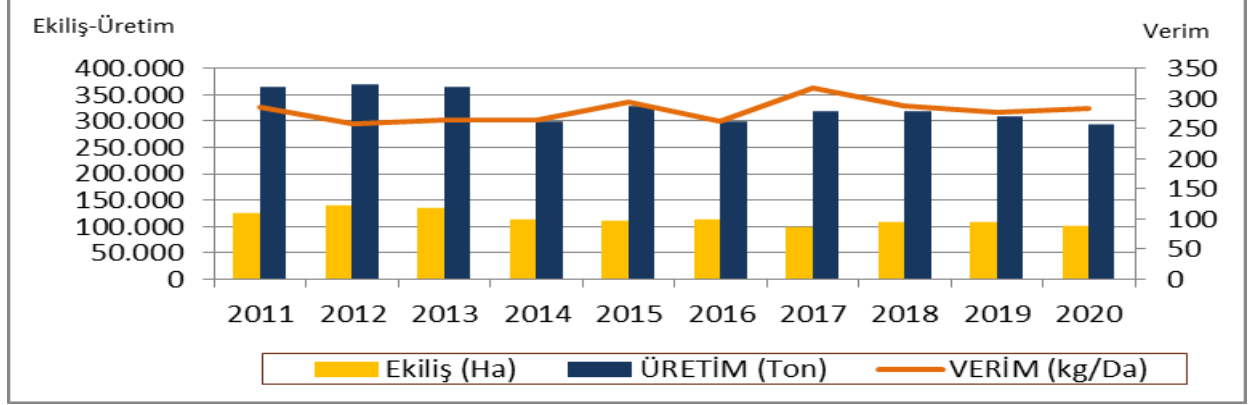
Kaynak: TÜİK 2021

Türkiye'nin 2011-2020 yılları arasındaki yulaf ithalat miktarları incelendiğinde yulaf ithalatı yıllar içerisinde azalış göstermiştir.

2.1.4. Çavdar

Ülkemizde son 10 yılda çavdar ekiliş alanları 101-143 bin ha arasında, üretimi ise 300 - 370 bin ton arasında değişmiştir.

Grafik 16. Türkiye Çavdar Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2020

2.1.5. Mısır

Ülkemizde mısır; yem, nişasta, glikoz, yağ ve biyoetanol üretiminde kullanılmaktadır. Daha çok Çukurova, Amik Ovası, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yetiştirilen mısır; özellikle pamuk olmak üzere buğday ve yağlı tohumlara münavebeli ekilen bir üründür. Bu nedenle üreticiler alternatif ürün fiyatları ve bu ürünlere verilen desteklere bakarak ikame ürünler veya mısır arasında tercih yapabilmektedirler. Bu da zaman zaman mısır üretiminde dalgalanmalara yol açabilmektedir.

TÜİK verilerine göre 2019 yılında 6 milyon ton olan mısır üretimi, 2020 yılında %8,3 artışla 6,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

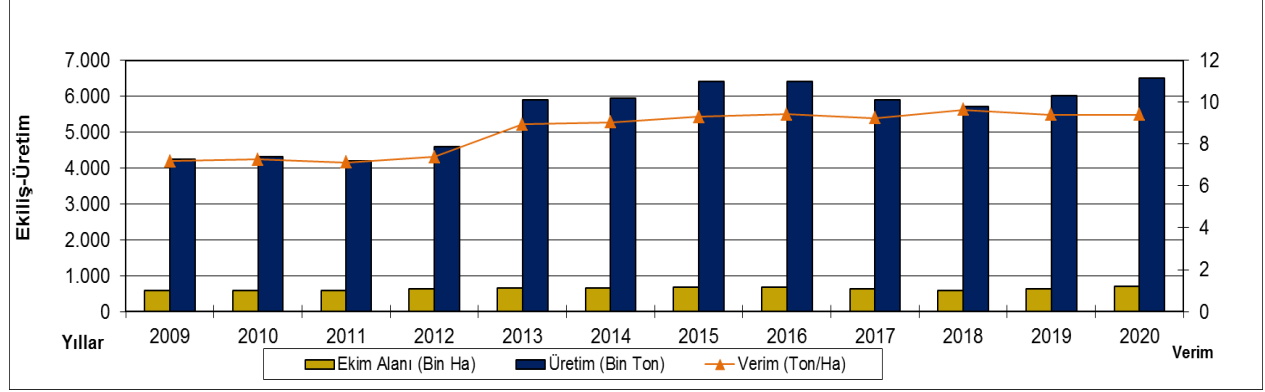
6,5 milyon ton mısır üretiminin 4,8 milyon tonu birinci ürün mısır, 1,7 milyon tonu ikinci ürün mısır olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz mısır üretiminin son yıllarda artmasında İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde sulanabilir arazilerin artmasına bağlı olarak mısır üretimine yönelimin yanında, özellikle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere kıyı bölgelerimizde ikinci ürün mısır üretiminin artmasının da payı büyüktür. Ayrıca mısır üretimini teşvik eden uygulamalar, yüksek verimli mısır çeşitlerinin geliştirilmesi, su ve gübrenin etkin kullanımı, mekanizasyon ile pazarlamasının kolay olması da ülkemiz mısır üretimini arttırmıştır.

Yıllık mısır tüketimimiz ise ikame ürünlerin piyasa oluşumlarına bağlı olarak yaklaşık 8-9 milyon ton aralığında değişmektedir.

Tablo 35. Türkiye Mısır Ekim Alanı, Üretimi ve Verimi

Yıllar	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Ha)
2011	589.000	4.200.000	7.131
2012	622.609	4.600.000	7.388
2013	659.998	5.900.000	8.939
2014	658.645	5.950.000	9.034
2015	688.170	6.400.000	9.300
2016	680.019	6.400.000	9.412
2017	639.084	5.900.000	9.232
2018	591.900	5.700.000	9.630
2019	638.828	6.000.000	9.392
2020	691.632	6.500.000	9.398

Kaynak: TÜİK 2020

Grafik 17. Türkiye Mısır Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK 2020

Grafik 17’de görüldüğü üzere Bakanlığımız ve TMO tarafından uygulamaya konulan politikalar, prim uygulaması ve diğer destekler, sertifikalı tohumluk kullanımı, üretimde mekanizasyonun artması gibi sebeplerle (mekanizasyon, gübre, tohumluk vb) 2009 yılındaki 4,25 milyon ton mısır üretimi; %53 artışla 2020 yılında 6,5 milyon tona ulaşmıştır.

Tablo 36. Bölgelere Göre Mısır Üretimi

Bölgeler	Ekilen Alan (Da)		Üretim (Ton)		Üretimdeki Payı (%)	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Marmara Bölgesi	565.393	501.497	538.870	471.562	9,0	7,3
Karadeniz Bölgesi	553.924	511.040	247.362	246.206	4,1	3,8
İç Anadolu Bölgesi	1.940.645	1.682.685	2.039.245	1.687.599	34	26
Ege Bölgesi	598.687	499.740	599.655	496.705	10	7,6
Akdeniz Bölgesi	1.450.038	1.529.289	1.430.898	1.637.401	23,8	25,2
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1.238.559	2.157.257	1.117.768	1.932.107	18,6	29,7
Doğu Anadolu Bölgesi	41.041	34.816	26.202	28.420	0,4	0,4
Genel Toplam	6.388.287	6.916.324	6.000.000	6.500.000	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 37. Yıllar İtibarıyla Türkiye Mısır Tüketimi (Bin Ton)

Yıllar	Tüketim	Yıllar	Tüketim
2011	5.169	2016	7.074
2012	5.757	2017	7.804
2013	6.650	2018	7.866
2014	6.835	2019	7.705
2015	5.913	2020*	8.912

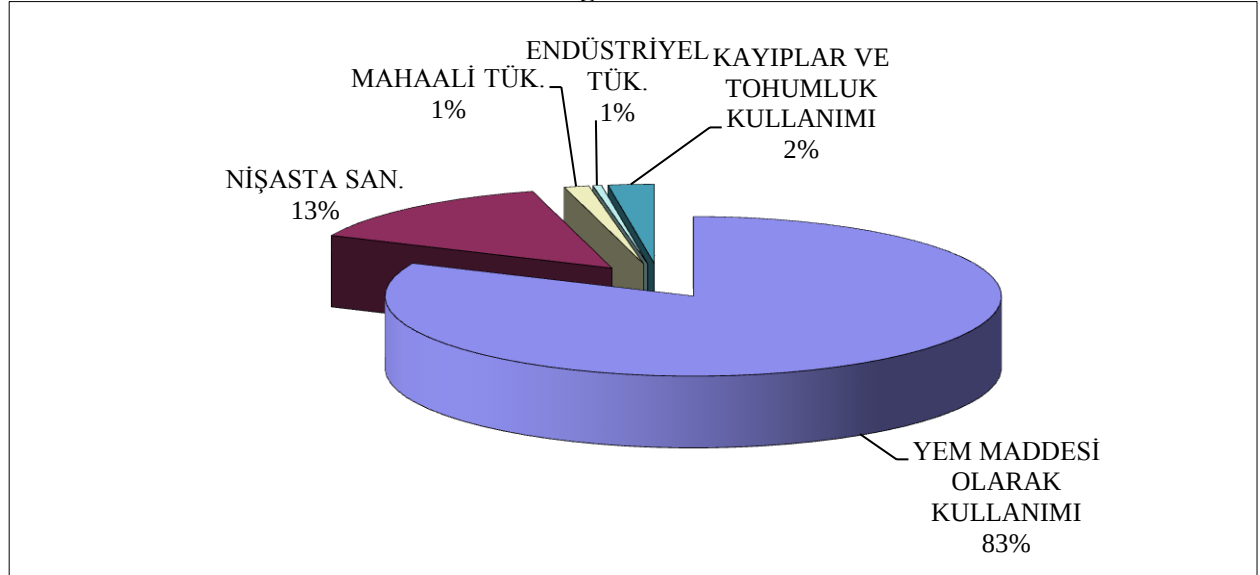
Kaynak: TÜİK (*) TMO tahmini

Tablo 38. 2019/20 Dönemi Mısır Tüketiminin Sektörel Dağılımı

Kullanım Alanı	Miktar (Ton)	Açıklama (Ortalama)
Yem Maddesi Olarak Kullanımı	6.375.500	3.123.995 tonu broiler ve hindi yemi (%49)
		2.167.670 tonu yumurta ve damızlık yemi (%34)
		1.083.835 tonu büyük- küçükbaş ve diğer (%17)
Nişasta Sanayi	1.000.000	
Mahalli Tüketim	87.401	
Endüstriyel Tüketim	52.218	
Kayıplar ve Tohumluk	190.571	
Toplam	7.705.690	

Kaynak: TÜİK, TÜYEM, TMO

İkame ürün fiyatlarına bağlı olarak mısır kullanım miktarı 8-9 milyon ton aralığında değişmektedir.

Grafik 18. Mısır Tüketiminin Sektörel Dağılımı

Kaynak: TÜİK, TMO

Tablo 39. Türkiye'nin Mısır Denge Tablosu

Yıllar	Üretim	Ekilen Alan (Ha)	Üretim Kayıpları	Kullanım Üretim	Arz Kullanım	İthalat	Yurt İçi Kullanım	Tüketim Kayıplar	İhracat
2011-12	4.200.000	589.000	126.000	4.074.000	4.830.092	756.092	5.168.648	122.220	275.046
2012-13	4.600.000	622.609	138.000	4.462.000	6.006.531	1.544.531	5.757.400	133.860	285.848
2013-14	5.900.000	659.998	177.000	5.723.000	6.984.330	1.261.330	6.649.887	171.690	593.036
2014-15	5.950.000	658.645	178.500	5.771.500	7.707.166	1.935.666	6.834.907	173.145	421.311
2015-16	6.400.000	688.170	192.000	6.208.000	6.811.739	603.739	5.912.901	186.240	603.844
2016-17	6.400.000	680.019	192.000	6.208.000	7.633.469	1.425.469	7.074.330	186.240	728.344
2017-18	5.900.000	639.084	177.000	5.723.000	8.475.140	2.752.140	7.804.190	171.690	669.865
2018-19	5.700.000	591.900	171.000	5.529.000	9.211.366	3.682.366	7.866.233	165.870	1.496.421
2019-20	6.000.000	638.829	180.000	5.820.000	8.540.105	2.720.105	7.705.690	174.600	720.291
2020-21*	6.500.000	691.632	195.000	6.305.000	8.805.000	2.500.000	8.911.941	189.150	100.000

Kaynak: TÜİK, (*) TMO Tahminidir.

Tablo 40. Türkiye'nin Mısır İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	620.176	393.698	635	821.017	854.251	1040
2012	1.055.433	517.158	490	1.064.277	1.145.996	1077
2013	1.795.717	760.893	424	1.671.252	1.493.927	894
2014	1.688.309	656.750	389	1.802.735	1.502.903	834
2015	1.775.164	625.408	352	1.662.002	1.102.823	664
2016	843.661	403.153	478	1.832.505	1.051.512	574
2017	2.331.918	710.234	305	2.349.166	1.404.960	598
2018	2.386.835	740.468	310	2.445.577	1.532.932	627
2019	3.854.282	1.007.045	261	2.245.270	1.389.144	619
2020	2.354.629	773.896	329	2.406.927	1.343.061	558

Kaynak: TÜİK, İthalat ve ihracat verilerine mamul madde dahildir.

Ülkemiz mısır ithalatı, büyüyen mamul madde (yem, yumurta, beyaz et, nişasta, irmik) sektörünün ihtiyacını karşılamak üzere yapılmaktadır.

2.1.6.Çeltik-Pirinç

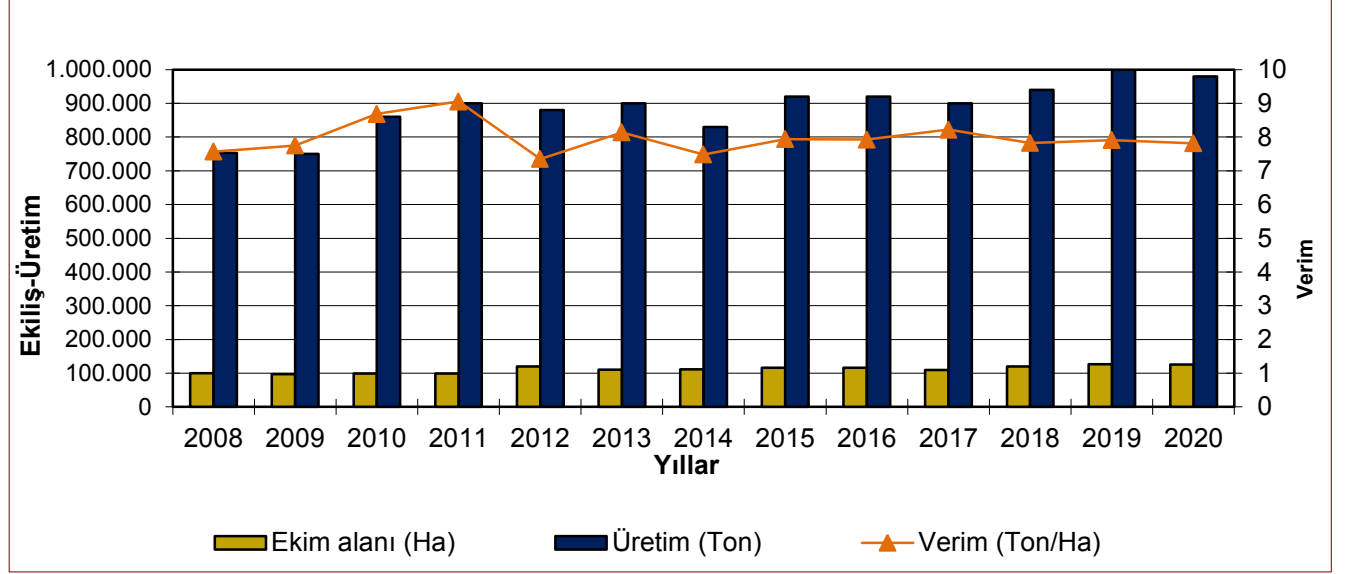
Türkiye, çeltik bitkisinin yetişmesi için uygun iklimsel koşullara sahip bir ülkedir. Özellikle ülkemizde bu ürünün yetiştirildiği alanlarda yaz aylarında sıcaklık ortalamaları 25°C civarındadır. Bu sıcaklık değeri de çeltiğin yetişmesi açısından uygundur. Bu yüzden çeltik ülkemizde yaz aylarında yetiştirilmektedir.

Çeltik tarımı ülkemizde daha çok akarsuların delta ovalarında ve vadi tabanlarında yapılmaktadır. Çünkü ülkemizdeki yağış değerleri çeltiğin yetişmesi için yeterli değildir. Bu yüzden ülkemizde bu bitki sulamalı olarak yetiştirilmektedir.

Türkiye, çeltik ve pirinçte ithalatçı bir ülke konumunda olmasına rağmen özellikle 2000 yılından sonra uygulamaya konulan tarımsal politika ve yapılan desteklemelerin yanında kaliteli ve yüksek verimli çeşitlerin kullanılması, çeltik yetiştirme tekniği uygulamalarının iyileştirilmesi ve çeltik üreticisinin modern tarım yöntemlerini kullanmasına bağlı olarak üretimde ciddi artışlar olmuştur.

Türkiye’de 2002 yılında 60.000 hektar alanda çeltik ekimi yapılırken bu alan 2020 yılında 125.398 hektara çıkmıştır. Aynı şekilde 2002’de 360.000 ton olan çeltik üretimi 2020 yılında 980.000 tona yükselmiştir. Buna bağlı olarak verimlilikte 2002’ye oranla 2020 yılında 182 Kg/Da fazlaşmıştır. Bu durum çeltik ekimindeki sürekli artışı kanıtlar niteliktedir.

Ülkemizde pirinç tüketimi de yıllar içerisinde artış göstermiştir. 2000’li yılların başlarında yaklaşık 500 bin ton seviyelerinde olan pirinç tüketimi günümüzde yaklaşık 750 bin ton seviyelerine ulaşmış olup bu tüketimin yaklaşık 600 bin tonu yerli üretimle kalan kısmı ise ithalatla karşılanmaktadır.

Grafik 19. Türkiye Çeltik Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK

Tablo 41. Türkiye Çeltik Ekiliş – Üretim – Tüketim –Verim

Yıllar	Ekilen Alan (ha)	Üretim (Ton)	Pirinç Karşılığı (Ton)	Verim (Kg/Da)	Tüketim (Ton)
2011	99.400	900.000	540.000	905	696.877
2012	119.725	880.000	528.000	735	569.941
2013	110.592	900.000	540.000	814	637.055
2014	110.884	830.000	498.000	764	724.860
2015	115.856	920.000	552.000	794	750.094
2016	116.056	920.000	552.000	793	750.174
2017	109.560	900.000	540.000	822	764.497
2018	120.142	940.000	564.000	782	774.475
2019	126.419	1.000.000	600.000	791	665.388
2020	125.398	980.000	588.000	782	750.000

Kaynak: TÜİK

Not¹: 2020 yılı tüketimi TMO tahminidir.Not²: Çeltik üretiminin pirinç karşılığı hesaplanırken 0,6 katsayısı esas alınmıştır.**Tablo 42. Bölgelere Göre Çeltik Üretimi**

Bölgeler	2019		2020	
	Ekilen Alan (Ha)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Ha)	Üretim (Ton)
Marmara Bölgesi	87.756	719.996	84.309	667.789
Ege Bölgesi	0	0	0	0
Akdeniz Bölgesi	1.367	8.859	1.494	9.370
İç Anadolu Bölgesi	3.170	22.534	3.667	27.146
Karadeniz Bölgesi	31.963	238.942	33.498	264.979
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2.074	9.452	2.179	9.457
Doğu Anadolu Bölgesi	90	217	252	1.259
TOPLAM	126.419	1.000.000	125.398	980.000

Kaynak: TÜİK

Çeltik üretiminde bölge düzeyinde çok yüksek oranlı yoğunlaşma vardır. Buna göre üretimin %68'i Marmara Bölgesi'ndedir. Karadeniz Bölgesi ise üretimin %27'sine sahiptir ve bu iki bölge Türkiye çeltik üretiminin %95'ine sahiptir. Kalan %5'lik kısmı ise İç Anadolu Bölgesi (%3), Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%1), Akdeniz Bölgesi (%1) ve Doğu Anadolu Bölgesi (%0,12) oluşturmaktadır.

Tablo 43. İllere Göre Çeltik Üretimi (2020 Yılı)

Bölgeler	İl	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)
Marmara Bölgesi (%68)	Edirne	494.179	396.993
	Balıkesir	164.742	121.935
	Çanakkale	112.278	93.933
	Tekirdağ	26.070	20.778
	Diğer	45.822	34.150
	TOPLAM	843.091	667.789
Karadeniz Bölgesi (%27)	Samsun	197.386	159.147
	Çorum	76.406	59.493
	Diğer	61.191	46.339
	TOPLAM	334.983	264.979
İç Anadolu Bölgesi (%3)	Çankırı	29.450	20.912
	Diğer	7.215	6.234
	TOPLAM	36.665	27.146
Diğer Bölgeler (%2)	TOPLAM	39.241	20.086
TOPLAM ÜRETİM		1.253.980	980.000

Kaynak: TÜİK

Çeltik üretiminde 5 ilin üretim miktarı toplam üretimin %85'ini oluşturmaktadır. Edirne %41, Samsun %16, Balıkesir %12, Çanakkale %10 ve Çorum %6'lık bir paya sahiptir. Kalan %15'lik kısmı ise Tekirdağ, Sinop, Bursa, Kırklareli, Çankırı, Mersin, Kastamonu ve Diyarbakır illeri oluşturmaktadır.

Tablo 44. Türkiye'nin Çeltik İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	277.083	112.349	405	834	564	677
2012	227.539	88.819	390	363	349	962
2013	164.537	70.535	429	108	166	1.539
2014	299.966	140.043	467	341	342	1.001
2015	188.905	86.585	458	437	362	830
2016	202.464	73.731	364	49	64	1.322
2017	165.052	58.675	355	614	169	275
2018	59.625	21.927	368	83	86	1.042
2019	101.169	36.699	363	351	121	346
2020	174.892	80.246	459	167	120	716

Kaynak: TÜİK

Ülkemiz çeltik ekim alanlarının belirli özellikler ve koşullar gerektirmesi nedeniyle sınırlıdır. Üretim alanlarının sınırlılığına karşın tüketim, nüfus artışıyla birlikte yıldan yıla artmaktadır. Bu sebeple üretimimiz tüketim miktarımızın bir miktar altında seyretmekte ve pirinçte ithalat gerekliliği olabilmektedir.

Tablo 45. Türkiye’nin Pirinç İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	41.011	28.591	697	85.126	74.786	879
2012	25.111	17.688	704	86.335	68.960	799
2013	118.563	79.625	672	6.597	6.281	952
2014	191.067	136.414	714	19.467	19.261	989
2015	119.830	78.026	651	24.065	23.122	961
2016	73.046	36.826	504	45.812	35.956	785
2017	148.608	77.687	523	49.072	36.488	744
2018	191.061	110.930	581	32.911	26.795	814
2019	141.701	96.454	681	8.007	7.838	979
2020	154.166	89.292	579	14.267	13.769	965

Kaynak: TÜİK

Tablo 46. Türkiye’nin Kargo (Kahverengi) Pirinç İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2011	31.473	11.499	365	716	778	1.086
2012	10.879	4.839	445	297	411	1.381
2013	603	362	600	305	502	1.648
2014	928	485	523	322	625	1.939
2015	3.547	1.445	407	262	433	1.648
2016	17.337	5.650	326	347	470	1.353
2017	34.614	12.426	359	51	68	1.333
2018	26.810	12.132	453	42	52	1.244
2019	12.724	5.557	437	55	46	827
2020	8.755	4.123	471	44	52	1.197

Kaynak: TÜİK

2.2. Türkiye Mamul Madde İhracatı

Ülkemiz, yıldan yıla artan buğdaya dayalı mamul madde ihracatı ile dünyanın önemli unlu mamuller ihracatçısı konumuna gelmiştir. 2020 yılında Türkiye un ihracatı 2.989 bin ton, makarna ihracatı 1.471 bin ton, bulgur ihracatı 283 bin ton, ırmik ihracatı 80 bin ton ve bisküvi ihracatı 535 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında mamul madde ihracatında en fazla artış makarna ihracatında gerçekleşmiştir.

Tablo 47. 2016-2020 Yılları Türkiye Mamul Madde İhracatı (Buğday) (Ton/Bin \$)

Madde Adı	2016		2017		2018		2019		2020	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Un	3.532.690	1.078.085	3.489.628	1.052.794	3.308.362	1.006.197	3.262.133	1.051.633	2.989.386	950.637
Makarna	831.139	422.026	1.055.405	490.737	1.206.750	552.416	1.272.881	607.069	1.471.280	762.035
Bulgur	276.439	111.779	257.298	104.186	262.094	101.834	262.615	117.135	282.532	135.945
İrmik	39.621	16.881	59.659	22.631	80.152	29.779	81.461	30.465	80.269	32.230
Bisküvi	407.956	886.026	442.633	941.317	467.961	1.001.727	520.667	1.071.281	535.011	1.082.128
Buğday Karşılığı Toplamı	6.998.914		7.348.093		7.425.970		7.511.956		7.510.290	
Genel Toplam	5.087.845	2.514.797	5.304.623	2.611.665	5.325.320	2.691.954	5.399.757	2.877.584	2.962.975	7.510.290

Kaynak: TÜİK

Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC) verilerine göre ülkemiz, dünya un ihracatında 2002 yılında 11'inci sırada yer alırken 2005 yılından itibaren yıllara göre 1 veya 2'nci sırada yer almış; dünya makarna ihracatında ise İtalya'nın ardından 2'nci sırada yer almış olup diğer mamul madde ihracatımız ise artarak devam etmektedir.

Ayrıca ülkemizde buğdayın yanı sıra mısıra dayalı mamul madde (yumurta, beyaz et, nişasta, mısır irmiği ve yem vb) ihracatı da yıldan yıla artarak devam etmektedir. 2020 yılında Türkiye yumurta ihracatı 218 bin ton, beyaz et ihracatı 546 bin ton, nişasta ihracatı 568 bin ton, mısır irmiği ihracatı 135 bin ton ve yem ihracatı 301 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında mamul madde ihracatında en fazla artış nişasta ihracatında gerçekleşmiştir.

Tablo 48. 2016-2020 Yılları Türkiye Mamul Madde İhracatı (Mısır) (Ton/Bin \$)

Madde Adı	2016		2017		2018		2019		2020	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Yumurta	289.367	289.399	348.498	376.229	360.913	430.331	273.276	295.172	217.858	256.270
Beyaz Et	339.222	392.595	440.383	582.297	522.684	650.126	508.270	649.709	546.137	594.177
Nişasta	365.011	160.231	417.052	179.207	418.852	183.796	511.513	214.658	567.993	236.970
Mısır İrmigi	212.192	65.452	247.817	78.473	229.832	66.856	123.613	35.621	135.437	37.908
Yem	204.096	94.792	349.522	135.797	390.596	157.945	322.600	157.250	301.249	175.357
Mısır Karşılığı Toplamı	1.788.369		2.231.230		2.379.912		2.217.753		2.371.358	
Genel Toplam	1.409.887	1.002.468	1.803.272	1.352.003	1.922.877	1.489.054	1.739.273	1.352.411	1.768.674	1.300.682

Kaynak: TÜİK

Tablo 49. Türkiye’deki Un, Yem, Makarna, Bulgur, Bisküvi, İrmik, Çeltik ve Nişasta Fabrikalarının Son Durumu

Fabrikalar	Fabrika Sayısı (Faal)	Yıllık Kapasite (Ton)		Kapasite Kullanım Oranı (%)
		Kurulu Kapasite (Ton/Yıl)	Fiili Kapasite (Ton/Yıl)	
Un	623	38.975.610	18.189.300	47
Yem	408	33.597.852	16.044.422	48
Makarna	23	3.009.107	2.218.622	74
Bulgur	93	2.006.071	1.063.242	53
Bisküvi	27	2.267.394	902.816	40
İrmik	27	1.911.577	877.178	46
Çeltik	111	4.249.015	1.514.266	36
Nişasta	9	2.410.200	1.731.604	72

Kaynak: TMO

3.TEŞEBBÜSÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ

TMO; sermayesinin tamamı devlete ait, 08.06.1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname (KHK) hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe ve faaliyetlerinde özerkliğe sahip, sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir iktisadi devlet teşekkülüdür.

TMO’nun kuruluş dayanağı, 11.12.1984 tarihli ve 18602 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren TMO Ana Statüsü’dür.

TMO Ana Statüsü’nün 4’üncü maddesinde kuruluşun amaç ve faaliyet konuları; yurttan hububat fiyatlarının üreticiler yönünden normalin altına düşmesini ve tüketici halk aleyhine anormal derecede yükselmesini önlemek, bu ürünlerin piyasasını düzenleyici tedbirler almak ve gerektiğinde Cumhurbaşkanı Kararı ile hububat dışındaki diğer tarım ürünleri ile ilgili verilecek görevi yürütmek, afyon ve uyuşturucu maddelere konulan devlet tekeli işi işletmek şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca 4’üncü maddeye uzun süreli depo kiralaması ile ilgili olarak 19 numaralı bent eklenmiştir. Bu bentte; “Görev alanındaki ürünlerin piyasasını düzenlemek için ürünlerin kapalı depolarda muhafazasını sağlamak amacıyla diğer kişi ve kuruluşlar tarafından inşa edilmiş ve/veya inşa edilecek depoları uzun sürelerle kiralamak; bu amaçla yapılacak depolara kiralama garantisi vermek” ifadesi yer almaktadır.

Müdahale alımları ve ihtiyaç duyulan dönemlerde yapılan ithalatla oluşan stoklar, piyasa dengeleri de gözetilerek öncelikle ilgili sektöre veya tüm kesimlere satılabilmektedir. Üretimde görülen artışa paralel olarak iç piyasada talep görmeyen ürünler; stok maliyeti, muhafaza durumu ve piyasada görülen gelişmeler değerlendirilerek ihraç edilmektedir.

3.1.2020 Yılı Hububat Alım Politikaları

- Arpa hasadı 1 Mayıs 2020 tarihinde, buğday hasadı ise 16 Mayıs 2020 tarihinde başlamıştır.
- 4 Mayıs 2020 tarihinde alım fiyatları açıklanarak peşin alımlara başlanmıştır.

Alım fiyatları; kırmızı/beyaz sert buğday için 1.650 TL/Ton, diğer kırmızı/beyaz buğday için 1.600 TL/Ton, düşük vasıflı ekmeklik buğday için 1.425 TL/Ton, makarnalık buğday için 1.800 TL/Ton, düşük vasıflı makarnalık buğday için 1.575 TL/Ton, arpa için 1.275 TL/Ton, çavdar, yulaf ve tritikale için 1.250 TL/Ton olarak açıklanmıştır.

- 2020 yılında yapılan alımların %78’i ELÜS olarak yapılmıştır.

- Lisanslı depolarda yapılan alımlar hariç tüm alımlar randevulu yapılmıştır.
- 205 sabit iş yerine ilaveten 58 geçici alım merkezinde faaliyet gösterilmiştir.
- Ayrıca 13 ticaret borsasında faaliyet gösterilmiştir.
- Pazar günleri hariç, haftanın altı günü alım yapılmıştır.
- Her ürün koduna tek bir alım fiyatı verilmiştir.
- ÇKS'ye kayıtlı üreticilerden hububat üretim miktarının %50 fazlasına kadar ürün alımı gerçekleştirilmiştir.
- Arpada cılız-buruşuk tane analiz yönteminde değişiklik yapılmıştır.
- Üreticilerden bu yıl da boşaltma ve borsa tescil ücreti alınmamıştır.
- Tüccar ve şirketlerden de alım yapılmaktadır.

Tablo 50. Yıllık Buğday Fiyat Değişimi

Yıllar	Makarnalık Buğday (TL/Ton)	Artış (%)	Ekmeklik Buğday (TL/Ton)	Artış (%)	ÜFE Artış Oranı (%)	Ekmeklik Buğday Alım Fiyatının Dolar Karşılığı (\$/Ton)	Dünya Ekmeklik Buğday Fiyatı * (Fob,\$/Ton)
2011	640	11	605	10	10,19	368	226
2012	705	10	665	10	6,44	367	366
2013	765	9	720	8	5,23	381	315
2014	-	-	-	-	9,75	-	282
2015	976	28	862	20	6,73	315	195
2016	1.000	2,5	910	6	3,41	312	187
2017	1.000	0	940	3,3	14,9	260	188
2018	1.100	10	1.050	11,7	23,7	246	206
2019	1.450	32	1.350	28,6	25,0	226	201
2020	1.800	24	1.650	22,2	6,17	235	208

ÜFE Haziran Yıllık,

* IGC-Reuters Rus Karadeniz Ekmeklik Buğday Fiyatı Haziran ayı ortalamasıdır.

3.2.2020 Dönemi Mısır Alım Politikaları

- 2020 dönemi mısır hasadı birinci üründe ağustos ayının, ikinci üründe ise ekim ayının ilk haftası başlamış olup Ocak ayının sonu itibarıyla tamamlanmıştır.
- Müdahale alım fiyatı 29 Temmuz'da 1.325 TL/Ton açıklanarak 4 Ağustos 2020 tarihi itibarıyla peşin alımlara başlanılmıştır.
- 2020 yılında yapılan alımların tamamı lisanslı depolar üzerinden ELÜS olarak yapılmıştır.
- Gerçekleşen ortalama alım fiyatı 1.325 TL/Ton.
- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından ton başına 30 TL prim ödemesinin yanında dekar başına 25 TL mazot ile 8 TL gübre desteği ödemesi de yapılmıştır.

Tablo 51. TMO Mısır Alım Fiyatları

Yıllar	Alım Fiyatı (TL/Ton)
2011	540
2012	595
2013	640
2014	680
2015	725
2016	740
2017	760
2018	950
2019	1.150
2020	1.325

Tablo 52. TMO Mısır Alım Fiyatlarının Dünya Fiyatları İle Mukayesesi

Yıllar	TMO Alım Fiyatı (TL/Ton)	Bir Önceki Yıla Göre % Artış	Yıllık Enflasyon (%ÜFE)	TMO Alım Fiyatı (\$/Ton)	Dünya Mısır Fiyatı (FOB\$/Ton) (ABD 3YC)	Dünya Fiyatına (FOB) Göre Fark (\$)
2011	540	10	11,00	300	280	20
2012	595	10	4,56	330	245	85
2013	640	8	6,38	331	208	123
2014	680	6	9,88	333	175	158
2015	725	8	6,21	245	178	67
2016	740	2	3,03	252	169	83
2017	760	3	16,30	217	154	63
2018	950	25	24,52	173	170	3
2019	1.150	21	21,66	210	190	20
2020	1.325	15	8,33	223	164	59

Tablo 53. Türkiye’de Yıllar İtibarıyla Mısır Borsa Fiyatları

Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Fiyat (TL/Ton)	593	576	601	678	677	694	782	943	1.152	1.396

Kaynak: Adana ve Konya Ticaret Borsası

Not: Mısır fiyatları; 2015 yılına kadar Adana, 2015 yılından itibaren Adana ve Konya Ticaret Borsası ortalama fiyatlarıdır.

3.3.2020 Yılı Çeltik Alım Politikaları

- Ülkemizde 2020 dönemi çeltik hasadı 27 Ağustos 2020 tarihi itibarıyla başlamış olup 5 Kasım 2020 tarihinde tamamlanmıştır.
- Hasatın başlamasıyla birlikte 3 Eylül 2020 tarihinde 55 randıman Baldo çeşit çeltik için 4.500 TL/Ton, 58 randıman Cammeo çeşit çeltik için 4.150 TL/Ton, 60 randıman Osmancık çeşit çeltik için 3.600 TL/Ton, 60 randıman Ronaldo ve Vasco çeşit için 3.450 TL/Ton, 65 randıman için Luna çeşit için ise 3.200 TL/Ton açıklanmış olup 18 Eylül 2020 tarihinde alımlara başlanmıştır.
- Pandemi koşulları nedeniyle çeltik piyasasında izlenen durgunluğun önlenerek piyasanın düzenlenmesi ve TMO çeltik stoklarının güçlendirilmesi amacıyla 9 Nisan 2020 tarihinde 55 randıman Baldo çeşit çeltik için 4.750 TL/Ton, 58 randıman Cammeo çeşit çeltik için 4.400 TL/Ton, 60 randıman Osmancık çeşit çeltik için 3.850 TL/Ton, 60 randıman Ronaldo ve Vasco çeşit için 3.700 TL/Ton, 65 randıman Luna çeşit için ise 3.500 TL/Ton olarak revize edilmiştir.
- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından ton başına 100 TL prim ödemesinin yanında dekar başına 62 TL mazot, 8 TL gübre desteği ile 16 TL sertifikalı tohum kullanım desteği ödemesi yapılmıştır.

Tablo 54. TMO Çeltik Alım Fiyatları (TL/Ton)

Yıllar	Uzun Tane		Orta tane	Kısa tane
	Baldo	Osmancık		
2011	1.200	1.060	950	870
2012	1.400	1.165	1.030	960
2013	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2014	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2015	1.975	1.580	1.422	1.296
2016	2.080	1.675	1.470	1.375
2017	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2018	-	2.600	-	-
2019	3.800	3.050	-	-
2020	4.500	3.600	-	-
2020 (revize)	4.750	3.850	-	-

Tablo 55. Çeltik Ekiliş, Üretim ve Verim Durumu

Yıllar	Ekilen Alan (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Ha)
2011	99.400	900.000	906
2012	119.725	880.000	735
2013	110.592	900.000	814
2014	110.884	830.000	764
2015	115.856	920.000	794
2016	116.056	920.000	793
2017	109.505	900.000	822
2018	120.137	940.000	782
2019	126.419	1.000.000	791
2020	125.398	980.000	782

Kaynak: TÜİK

Tablo 56. Pirinç Denge Tablosu (Ton)

Yıllar	Ekilen Alan (Ha)	Üretim	Üretim Kayıpları	İthalat	Arz (Kullanım)	Tüketim	Tohumluk Kullanımı	Kayıplar	Yurt İçi Kullanım	İhracat
2011	99.400	540.000	5.400	158.749	693.349	696.877	19.880	17.375	734.132	91.783
2012	119.725	528.000	5.280	217.056	739.776	569.941	14.367	16.988	601.296	46.412
2013	110.592	540.000	5.400	320.214	854.814	637.055	13.271	17.375	667.701	34.770
2014	110.884	498.000	4.980	292.663	785.683	724.860	13.306	16.023	754.189	39.589
2015	115.856	552.000	5.520	198.876	745.356	750.094	13.903	17.761	781.757	61.254
2016	116.056	552.000	5.520	243.859	790.339	750.174	13.927	17.761	781.862	67.799
2017	109.560	540.000	5.400	326.786	861.386	764.497	13.147	17.375	795.019	58.751
2018	120.142	564.000	5.640	386.667	945.027	774.475	14.417	18.147	807.039	202.892
2019	126.419	600.000	6.000	229.432	823.432	665.388	15.170	19.305	699.863	37.231
2020	125.398	588.000	5.880	200.000	782.120	750.000	15.048	18.919	783.967	35.000

Kaynak: TÜİK

2020 yılı ithalat ihracat öngörüsü TMO tahminidir.

4.LİSANSLI DEPOCULUK

Bilindiği üzere Kuruluşumuz; 1993 yılından itibaren 2699 sayılı Umumi Mağazacılık Kanunu hükümleri kapsamında ürününü depoda tutmak isteyen üreticiye depo sağlamakta, bu doğrultuda ürününü değerlendirmesine yardımcı olmakta ve depoya konan ürün için düzenlediği makbuz senedi ile de ürünlerini satabilmesine imkân sağlamaktadır.

17.02.2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu’nun geçici 2’nci maddesinde ise “2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu kapsamında Umumi Mağazacılık yapmak üzere izin ve yetki alan kuruluşlardan bu Kanun kapsamındaki tarım ürünlerinin depolanması hizmetleriyle iştigal edenler, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç beş yıl içinde bu Kanun hükümlerine intibak etmedikleri takdirde bunlara verilen izin yeni bir karara gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır.” hükmü yer almaktadır. Ancak TMO Sanayi ve Ticaret Bakanlığının uygun görüşü üzerine umumi mağazacılık faaliyetlerini kesintisiz olarak devam ettirmektedir.

Ayrıca Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu hükümleri doğrultusunda faaliyet göstermek ve sektöre öncülük etmek amacıyla; TMO (%48), TOBB (%49), Ordu Valiliği İl Özel İdaresi (%2), Umumi Mağazalar Türk Anonim Şirketi (%0,05) ile Gümrük ve Turizm Ticaret İşletmeleri A.Ş. (%0,05) ortaklığında, kurulan TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk San. ve Tic. AŞ’nin ana sözleşmesi 26.02.2010 tarihli ve 7510 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi’nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ordu Valiliğinin 11.07.2018 tarihli kararıyla Ordu İl Özel İdaresinin şirket sermayesindeki %2’lik payı Kurumumuza devredilerek TMO’nun şirket sermayesindeki payı %50’ye yükselmiştir. Şirket faaliyetlerini geliştirmek ve daha fazla noktada lisanslı depo faaliyeti göstermek amacıyla 51 milyon TL olan kuruluş sermayesi 2018 yılında 102 milyon TL’ye yükseltilmiştir.

Ortakların sermaye payları ve tutarları ise şu şekildedir:

✓ TMO	: 51.000.000 TL (%24 ayni +%26 nakdi)
✓ TOBB	: 49.980.000 TL (%49 nakdi)
✓ UMAT AŞ	: 510.000 TL (%0,05 nakdi)
✓ Gümrük ve Turizm İşl. AŞ	: 510.000 TL (%0,05 nakdi)

Şirket, 2020/21 alım döneminde Mucur, Keşan, Sarıkaya, Babaeski, Keskin ve Çorum’da hububat alım faaliyetlerine devam etmiştir.

Ayrıca TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk San. ve Tic. AŞ 2020 yılında Malatya’da 5 bin ton kapasitesinde Kuru Kayısı deposu için lisans almış ve 120 ton kuru kayısı alımı yapmıştır.

2020/21 alım döneminde şirket tarafından alımı yapılan hububat miktarları ile 31.12.2020 tarihi itibarıyla stok durumları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 57: 2020/2021 Alım Dönemindeki TMO-TOBB Alım Miktarları

Alım Noktası	Alım Miktarı (Ton)	31.12.2020 Tarihli Stok Miktarı (Ton)
Mucur	22.463	13.684
Keskin	17.296	13.329
Babaeski	47.705	46.383
Keşan	69.071	69.064
Sarıkaya	5.393	13.785
Malatya	120	120
Genel Toplam	162.048	156.365

Şirketin bağımsız denetimden geçmiş finansal tablolarına göre 2020 yılı faaliyet dönemi 11.053.160 TL zararla sonuçlanmıştır.

4.1.Lisanslı Depoculuk Kapsamındaki Ürünler

Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Yönetmeliği 2005 yılında; Fındık Lisanslı Depo Yönetmeliği ise 2006 yılında yayımlanmıştır.

Ürün bazındaki yönetmelikler bilahare birleştirilerek tek bir yönetmelik şeklinde 12.04.2013 tarihli Resmî Gazete’de “Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği” adı altında yayımlanmış, ürün bazında özellik arz eden teknik hususlar ise aşağıda belirtildiği şekilde ayrı tebliğler hâlinde düzenlenmiştir.

<u>Tebliğ Adı</u>	<u>Resmî Gazete/Sayı</u>
• Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Fındık Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Pamuk Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Zeytin Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Zeytinyağı Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Kuru Kayısı Lisanslı Depo Tebliği	12.04.2013/28616
• Antep Fıstığı Lisanslı Depo Tebliği	29.09.2016/29842
• Kuru Üzüm Lisanslı Depoculuk Tebliği	01.04.2017/30025
• Süt Ürünleri Lisanslı Depo Tebliği	27.06.2019/30814

Bu Tebliğlerde yer alan ürünler dışında lisanslı depoculuk faaliyeti yapılamamaktadır.

4.2.Lisanslı Depoculuğun Muafiyet ve Avantajları

Vergi Düzenlemeleri

- Ürün senedi satışından doğan kazançlar, 31.12.2023 tarihine kadar “Gelir ve Kurumlar Vergisi”nden muaftır. Aynı kanun kapsamında üreticilerden ürün senedi satışında “Zirai Stopaj (%2)” yapılmamaktadır.
- Ürünlerin lisanslı depolara ilk teslimi ve borsada alım-satım işlemleri “KDV”den muaftır. Ancak el değiştiren ürünü lisanslı depodan çekenden %1 KDV alınmaktadır.
- Düzenlenen sözleşme ve değerli kâğıtlar “Damga Vergisi”nden muaftır.

SGK Prim Kesintisi Muafiyeti

- SGK tarafından ürün senedi satış işlemlerinde 01.01.2024 tarihine kadar Bağ-Kur Prim Kesintisi (%2) yapılmayacaktır.

ELÜS’ün Mali Evrak Olarak Kullanılması

- 01.07.2015 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile bu tarihten itibaren 5300 sayılı Kanun kapsamında lisanslı depo işletmelerinde depolanan tarım ürünlerinin alım-satımında Elektronik Kayıt Kuruluşu tarafından oluşturulan ELÜS kullanılacak olup bunun yerine fatura, müstahsil makbuzu veya başka herhangi bir belge düzenleme zorunluluğu kaldırılmıştır.

Kira Destek Ödemesi

- 16.10.2014 tarihli ve 29147 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan, 2014/6849 sayılı Tarımsal Ürünlerin 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu Çerçevesinde Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilmesi Hâlinde Kira Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin Karar doğrultusunda Bakanlığımız tarafından Karar’ın yayımından itibaren 5 yıl süreyle lisanslı depolara kira destek ödemesi kararı 24.10.2019 tarihli ve 30988 sayılı Resmi Gazetede 2019/1843 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla 17.10.2019 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 5 yıl süreyle (16.10.2024 tarihine kadar) uzatılmıştır.
 - Buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, çeltik, pirinç, mercimek, nohut, fasulye, bezelye ve ayçiçeği **6 TL/Ton/Ay**,
 - Pamuk için **14 TL/Ton/Ay**,
 - Fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, Antep fıstığı, kuru üzüm ve kuru incir için ise aylık ton başına **20 TL**’yi geçmemek üzere **Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanacak kira ücretlerinin %50’si oranında kira desteği** verilmektedir.
- **20.03.2020 tarihli ve 31074 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan,** 2020/5 sayılı Tebliğ ile Tarımsal ürünlerinin lisanslı depolarda depolanması halinde **üretici ve üretici birliklerine** mevcut uygulanacak kira desteklerine **ilave 6 ayı geçmemek üzere;**
 - Buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, çeltik, pirinç, mercimek, nohut, fasulye, bezelye ve ayçiçeği için **6 TL/Ton**,
 - Pamuk için **14 TL/Ton**,
 - Fındık, zeytin, zeytinyağı, kuru kayısı, Antep fıstığı, kuru üzüm, kuru incir için **20 TL/Ton**
 - Analizler için parti başına **25 TL/Parti**,
 - Depoya teslim edilen ürünler için ton başına **25 TL/Ton** (her ürün çeşidi için 750 TL’ye kadar) nakliye destekleri verilecektir.

Yatırım Teşviki

- **15.06.2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı** ile yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar.
 - **2017/10111 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Değişikliği;**
Lisanslı depoculuk yatırımları bölgesel desteklerden yararlanılacak yatırım konuları arasına dâhil edilmiştir.
Bölgesel teşviklerde, 1-4’üncü bölgedeki lisanslı depo yatırımları da 5’inci bölge desteklerinden yararlanılmaktadır.
- **25.03.2020 tarihli ve 31079 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklikte ;**
Lisanslı depo yatırımcılarına %50 faiz indirimli kredi üst limiti 50 Milyon TL kredi imkanı sağlanmaktadır.
Ayrıca üreticilere ELÜS karşılığında Ziraat Bankası ve TKK tarafından ürün senedi tutarının %75’ine kadar azami 9 ay vadeli %100 faiz indirimli (Kredi üst limiti 5 Milyon TL) kredi kullanılabilir.

4.3.Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB)

Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB) 24.07.2019 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. TÜRİB’in faaliyete başlamasıyla birlikte ticaret borsaları arasındaki farklı uygulamalar ortadan kalkmış olup mudilerin yapacağı üyelik başvurusu, alış ve satış emirleri gibi işlemler TÜRİB aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

2020 yılında ELÜS Piyasasında 117.366 adet işlem gerçekleşmiş olup, işlem miktarı 7.163.078.734 Kg, işlem hacmi 11.423.374.889,71 TL olup, yıl içerisinde kaydı gerçekleştirilen yatırımcı sayısı 31.521 olmuş ve toplam yatırımcı sayısı yıl sonu itibarıyla 79.590 olmuştur.

4.4.Yetkili Sınıflandırıcılar

Faaliyet izni alan 21 adet yetkili sınıflandırıcı (*Polatlı, Ankara, Bandırma, Lüleburgaz, Çorum, İzmir, Gaziantep, Edirne, Diyarbakır, Sivas, Gönen, Adana, Eskişehir, Malatya, Bursa, Giresun Ticaret Borsaları; Nanolab Laboratuvar, Nanolab Gıda Üretim Sanayi ve Tic. Limited Şirketi, Bastak, KLD, Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi*) bulunmaktadır.

4.5.Referans Yetkili Sınıflandırıcılar

Faaliyet izni alan 4 adet referans yetkili sınıflandırıcı (*TMO, Türk Standartları Enstitüsü, Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü, Ticaret Bakanlığı Ege Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğüne bağlı İzmir Laboratuvar Müdürlüğü*) bulunmaktadır.

4.6.Lisanslı Depoculuk ve TMO

4.6.1.Sistemin Tanımı

Lisanslı depoculuk, ürün arzını tüm yıla yayan, ürünlerin modern depolarda uzun süre sağlıklı ve güvenilir şekilde muhafaza edilmesini sağlayan, Türkiye Ürün İhtisas Borsasında (TÜRİB) işlem görmesiyle daha fazla alıcı ve satıcıyı buluşturan, ürün ticaretini kolaylaştıran, üreticilerimize kredi imkânı sunarak finans desteği sağlayan bir sistemdir.

4.6.2. Sistemin Başlıca Faydaları

Lisanslı depoculuk sisteminin ülkemizde gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte, tarım ürünleri ticaretindeki tüm aktörlere yönelik önemli faydalar sağlamaktadır.

Bu sistem ile; üreticiler ürünlerini depolayabilecekleri sağlıklı ve sigortalı depo imkanına kavuşacak, muhafazadan kaynaklı ürün kayıpları asgari seviyeye inecek ayrıca ürünlerini fiyatların düşük olduğu hasat dönemlerinde ellerinden çıkarmak zorunda kalmayacaktır. Piyasada arz ve talep dengesi ile fiyat istikrarı sağlamaktadır.

Tarıma dayalı ticaret ve sanayi sektöründeki işletmeler; ihtiyaç duydukları ürünler için depo inşa etme maliyetinden kurtulacak, talep ettikleri miktar, tür ve kalitedeki ürünü kolaylıkla temin edebilmektedir.

Ürün sahipleri ürün senetlerini teminat olarak göstererek uygun koşullarda kredi alma olanağına sahip olmaktadır.

Ürün sahipleri, ürünlerini yakın çevrelerindeki az sayıda tacire pazarlamak yerine TÜRİB sayesinde tüm Türkiye'ye hatta uluslararası pazarlara ulaşma imkânına kavuşmakta ve çok sayıda alıcı ve satıcının bulunduğu gelişmiş bir piyasada değerinde işlem görme imkanına kavuşmaktadır. Böylece ürün ticareti de kayıt altına alınmakta ve ürünlerin fizikî hareketi olmadan ELÜS vasıtasıyla mülkiyet değişikliği yapılabildiğinden, gereksiz ürün taşımacılığı önlenerek nakliye masrafları en aza düşürülmektedir.

4.6.3.Lisanslı Depoculuğun Gelişim Sürecinde TMO'nun Yeri

Ülkemizde lisanslı depoculuk; 17.02.2005 tarihli ve 5300 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ile yürürlüğe girmiştir.

TMO, tarım ürünlerinin depolanmasında gelişmiş ülkelerde uygulanan lisanslı depoculuk sisteminin gelişmesi amacıyla sektöre öncülük etmektedir.

5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve bu kanuna istinaden sektöre öncülük etmek amacıyla Türkiye'nin ilk lisanslı depoculuk şirketi olan TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. 2010 yılında kurulmuştur. Şirket, 2011 yılında faaliyetine başlamış olup halen Mucur, Keşan ve Sarıkaya noktalarında toplam 103 bin ton kapasite ile faaliyet göstermektedir.

TMO, 2016 yılına kadar sadece ortağı olduğu TMO-TOBB LİDAŞ firması üzerinden alım yaparken, 2016 yılından itibaren TMO ile protokol imzalayan tüm lisanslı depolara teslim edilen ürünler için alım garantisi vermiş olup bu uygulama ile birlikte lisanslı depo yatırımlarına hız kazandırılmıştır. Nitekim 2016 yılında 805 bin ton olan lisanslı depo kapasitesi 2020 yılı sonu itibarıyla 9 kat artarak 6,9 milyon ton seviyelerine ulaşmıştır.

TMO, lisanslı depoların bulunduğu noktalarda ürün alımlarını lisanslı depolar üzerinden ELÜS yoluyla yapmakta olup üreticiler lisanslı depolara teslim ettikleri ürünlerinin Çiftçi Kayıt Sistemi'nde (ÇKS) kayıtlı miktar kadarını istediği zaman TMO'ya satabilmektedirler.

Üreticiler tarafından lisanslı depolara teslim edilen ürünlerin kolay ve hızlı bir şekilde TMO'ya satışının yapılabilmesi amacıyla lisanslı depolar, Merkezi Kayıt Kuruluşu, ilgili borsalar ve TMO arasında bir otomasyon programı kurulmuştur. Bu program ile birlikte üreticiler, lisanslı depoya teslim ettikleri ürünlerinin TMO alım fiyatını anında görebilmekte, isterlerse TMO'ya satabilmektedir. Ürün bedelleri ise en geç üç gün içerisinde ödenmektedir.

Ülkemizde lisanslı depo kapasitesinin her yıl artmasıyla birlikte Kurumumuz hububat alımlarının 2016 yılında %5'ini, 2017 yılında %15'ini, 2018 yılında %48'ini, 2019 yılında %75'ini, 2020 yılında ise %80'ini lisanslı depolar üzerinden elektronik ürün senedi (ELÜS) yoluyla yapmıştır.

Ülkemizde 2020 yılı sonu itibarıyla, 121 firma tarafından 177 noktada toplam 6,9 milyon ton depo kapasitesi ile lisanslı depoculuk faaliyeti yürütülmektedir.

Tablo 58: Yıllara Göre Elüs Alımları

Yıllar	Lisanslı Depo		Protokol İmzalanan		TMO Alımı İçindeki ELÜS Payı (%)
	Şirket Sayısı	Kapasite (Bin Ton)	Şirket Sayısı	Nokta Sayısı	
2011	1	40	-	-	2
2012	2	160	-	-	2
2013	3	195	-	-	1
2014	5	265	-	-	0
2015	7	435	-	-	1
2016	17	805	13	16	5
2017	38	1.758	33	43	15
2018	66	3.310	60	81	48
2019	87	4.674	82	119	75
2020	121	6.923	108	164	80

4.6.4.Lisanslı Depoculuk ve TMO’nun Depo Yapım Hamlesi

TMO 2016 yılında; ülkemiz kapalı depo açığının giderilmesi, ürünlerin daha sağlıklı koşullarda depolanması, lisanslı depoculuk sisteminin geliştirilmesi ve ülke geneline yaygınlaştırılması amacıyla, bölgenin kapalı depo ihtiyacı, üretimi, TMO alımları, ulaşım ve ticari faaliyetler gibi bir çok kriter dikkate alınarak belirlenen yerlerde 10 yıl kiralama garantisi verilmek suretiyle “Özel Sektöre Uzun Süreli Kiralama Yoluyla Lisanslı Depoculuk Kriterlerine Haiz Hububat Siloları Yaptırılması” sürecini başlatmıştır.

Bu proje ile 2,6 milyon ton kapasiteli deponun yapımı için sözleşme imzalanmış olup 2020 yılı sonu itibarıyla bu depoların 1,3 milyon tonluk kısmı faaliyete başlamıştır. Diğer depoların ise yapım süreci devam etmektedir.

TMO, lisanslı depo kapasitesinin ülkemiz depo ihtiyacını karşılayacak seviyeye gelmesiyle birlikte fiziki alım ve depolama işlerini lisanslı depolar üzerinden Elektronik Ürün Senedi (ELÜS) yoluyla yapmayı hedeflemektedir.